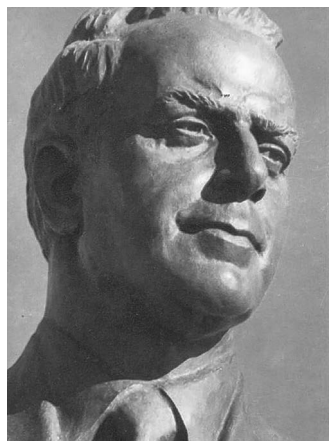

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

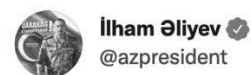
YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

28 oktyabr
2026-cı il,
çərşənbə
№ 197 (7264)
Qiyməti
60 qəpik

A.S. (Ante Scriptum)
İlham Əliyev:
*“Bizim hər hansı
daxili risklərimiz
yoxdur. Bütün
potensial risklər
hüdudlarımızın
kənarından gəlir.
İdeoloji risklər isə
fiziki risklər qədər
təhlükəlidir”*

Vətən müharibəsinin 32-ci günü 28 oktyabr 2020-ci il

İlham Əliyev
@azpresident

Müzəffər Azərbaycan Ordusu Zəngilanın Birinci Ağalı, İkinci Ağalı, Üçüncü Ağalı, Zərnəli, Füzulinin Mandılı, Cəbrayılın Qazanəmi, Xanağabulaq, Çüllü, Quşçular, Qaraağac,

Translate Tweet

4:32 PM · Oct 28, 2020 · Twitter Web App

İlham Əliyev
@azpresident

Replying to @azpresident

Qubadlının Qiyaslı, Ədilcə, Qılıcan kəndlərini işğaldan azad etmişdir. Eşq olsun Azərbaycan Ordusuna! Qarabağ Azərbaycandır!

Translate Tweet

4:32 PM · Oct 28, 2020 · Twitter Web App

Qeyri-sabit regionda sabitlik adası...

→ Bax seh. 3

İlham Əliyev: Azərbaycan tarixən hər zaman mədəniyyətlərin çox olduğu ölkə olub

Aktiv və fəalyönümlü xarici siyasət kursu

Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) VIII Qurultayında Prezident, partiyanın Sədri İlham Əliyevin proqram xarakterli nitqində ölkəmizin qısa müstəqillik tarixində bütün sahələrdə qazandığı möhtəşəm uğurlardan məmnunluq ifadə olunub. Bu gün hər bir vətənpərvər azərbaycanlı, ölkənin hər bir vətəndaşı öz gücü ilə özünün bütün problemlərini həll edən, ümummilli məqsədlərinə çatın Azərbaycan dövləti ilə qürur duyur.

Eyni zamanda, Yeni Azərbaycan Partiyası iqtidarda olduğu dövrdə respublikamız Prezident İlham Əliyevin müəyyənləşdirdiyi strategiya əsasında uğurlu xarici siyasət kursu həyata keçirməklə bütün dünyada böyük nüfuz qazanıb. Dövlətimizin başçısı nitqində bu siyasətin gələcəkdə daha da genişləndiriləcəyinin məsajını verərək vurğulayıb: “Sadəcə olaraq, bundan sonra da vəzifələr sırasında xarici siyasətimizin müdafiəyönümlü yox, həm aktiv, daha çox fəalyönümlü olması lazımdır”.

Hazırda dünyanın çox ziddiyyətli proseslərdən keçdiyi hər kəsə bəllidir. Ayrı-ayrı regionlarda, o cümlədən də bizə yaxın olan coğrafiyalarda müharibələr, qarşıdurmalar sönümə gəlir. Müxtəlif mədəniyyətlər və regionlar arasında qütbləşmələrin güclənməsi bəşəriyyətin gələcəyi ilə bağlı kədərli təəssüratlar oyadır...

→ Bax seh. 3

Azərbaycan - İƏT: Davamlı şəkildə genişlənən tərəfdaşlıq

→ Bax seh. 5

Bakı-Amsterdam: yeni əməkdaşlıq imkanları və strateji maraqlar

→ Bax seh. 4

Milli Məclisin iclasında...

→ Bax seh. 5

Azərbaycanın iqtisadi potensialının təqdimatı

→ Bax seh. 6

Azərbaycan daima ali mənəvi dəyərlərinə sadiqlik nümayiş etdirir

Dünya miqyasında multikultural dəyərlərin ciddi təhdidlərlə üzləşdiyi, irqçiliyin, milli-dini dözümsüzlüyün, ksenofobiyanın artdığı bir dövrdə Azərbaycanın mənzərəsi tamamilə fərqli cəhətlərlə - multikulturalizm və tolerantlıqla səciyyələnir. Asiya ilə Avropanın “təbii körpüsü” adlandırılan, mədəniyyətlərin, sivilizasiyaların qovşağı sayılan Azərbaycan üzü əsrlərdən bu yana fərqli dinlərin, mədəniyyətlərin, müxtəlif etnik qrupların təmsilçilərinin rahat, sərbəst şəkildə yaşadıqları məkan kimi tanınmaqdadır.

Qeyd edildiyi kimi, əsrlərdir ki, tolerantlıq nümunəsi sayılan Azərbaycan bu gün də öz dəyərlərinə sadiqlik nümayiş etdirir. Müstəqil Azərbaycanda tolerantlıq sahəsində dövlət siyasətinin əsası xalqımızın Ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən qoyulub və bu amil istər qanunvericiliyimizdə, istərsə də gündəlik yaşamımızda öz əksini tapmaqdadır. Çoxmillətli və çoxkonfessiyalı ölkə sayılan Azərbaycanda bütün dinlərin və etnik qrupların nümayəndələri sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşayırlar. Hazırda Azərbaycan əhalisinin mütləq əksəriyyətini müsəlmanlar, o cümlədən, xristian, yəhudi və digər dinlərin nümayəndələri təşkil edirlər. 2025-ci ilin yekun statistikasına görə, respublikamızda 994 dini qurum...

→ Bax seh. 5

E5-in müdafiə nazirləri: Avropa Ukraynaya dəstəyi genişləndirəcək

→ Bax seh. 7

Miqrasiya - XXI əsrin global sınağı

→ Bax seh. 7

Görüşdə Azərbaycan ilə ICESCO arasında əməkdaşlığın gündəliyində duran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

Prezident İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri “Mənim Abşeronum: Üstə gəl” adlı retrospektiv sərgi ilə tanış olublar

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva oktyabrın 27-də Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyində görkəmli rəssam, Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının sədri, Xalq rəssamı Fərhad Xəlilovun 80 illik yubileyinə həsr edilmiş “Mənim Abşeronum: Üstə gəl” adlı retrospektiv sərgi ilə tanış olublar.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Mədəniyyət Nazirliyi, Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyi və Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən sərgidə Xalq rəssamının

şəxsi kolleksiyasından seçilmiş, 1960-cı illərdən bu günədək yaratdığı 90-dan çox əsər, o cümlədən monumental rəngkarlıq tablolarından kiçikformatlı qrafiik işlərdəki müxtəlif sənət nümunələri nümayiş olunur.

Azərbaycan təsviri sənətinin görkəmli nümayəndələrindən olan Fərhad Xəlilov zəngin yaradıcılığı, özünəməxsus bədii üslubu və fərqli dəst-xəti ilə seçilir. Rəssam dəzgah rəngkarlığının müxtəlif janrlarında çalışaraq realizmdən avantgard və mücərrəd sənətə qədər fərqli bədii yanaşmaları yaradıcılığında birləşdirib. Onun əsərlərində bədii ifadə vasitələrinin rəngarəngliyi,

rəng və kolorit həllinin özünəməxsusluğu, həmçinin təsvir olunan məkənin emosional təsir gücü diqqəti cəlb edir.

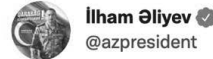
Sənətkarın yaradıcılığında mənzərə janrı, xüsusilə də Abşeron mövzusu mühüm yer tutur. Rəssamın şəxsi müşahidələri və təəssürləri əsasında yaratdığı əsərlərdə Abşeronun təbiəti, sahil mənzərələri, kəndləri, dəyişkən hava şəraiti və özünəməxsus ab-havası fərdi bədii interpretasiya ilə rəng, işıq və kolorit vasitəsilə öz ifadəsini tapıb.

Abşeron onun yaradıcılığında yalnız təsvir obyekti deyil, həm də rəssamın duyğularını, düşüncələrini və dünyaya baxışını ifadə

də edən əsas mövzulardan biridir. Rəssamın əsərlərində məkənin vizual xüsusiyyətləri ilə yanaşı, onun doğurduğu emosional hisslər də var.

Xalq rəssamının yaradıcılığında rəngkarlıqla yanaşı, qrafika da xüsusi yer tutur. Müxtəlif formatlarda və fərqli bədii yanaşmalarla ərsəyə gətirilmiş qrafik əsərlər sənətkarın yaradıcılıq diapazonunun genişliyini, forma və kompozisiya axtarışlarını nümayiş etdirir. Sərgi Abşeron mövzusunun rəssamın yaradıcılığında zamanla necə inkişaf etdiyini və onun fərdi sənət dilində kəşf etdiyi mənanı üzə çıxarı.

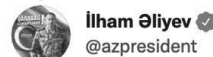
Vətən müharibəsinin 32-ci günü 28 oktyabr 2020-ci il

Müzəffər Azərbaycan Ordusu Zəngilanın Birinci Ağalı, İkinci Ağalı, Üçüncü Ağalı, Zərnəli, Füzulinin Mandılı, Cəbrayılın Qazanxəmə, Xanağabulaq, Çüllü, Quşçular, Qaraağac,

Translate Tweet

4:32 PM · Oct 28, 2020 · Twitter Web App

Replying to @azpresident

Qubadlının Qiyaslı, Ədilçə, Qılıcan kəndlərini işğaldan azad etmişdir. Eşq olsun Azərbaycan Ordusuna! Qarabağ Azərbaycandır!

Translate Tweet

4:32 PM · Oct 28, 2020 · Twitter Web App

• Ermənistan ordusu Bərdəni raket atəsinə tutub, 21 dinc sakin həlak olub, 70-ə yaxın şəxs yaralanıb.

Bu barədə Baş Prokurorluq məlumat yayıb.

• Bərdə sakinlərinin qisası yerdə qalmayacaq və döyüş meydanında işğalçılara layiqli cavab verəcəkdir.

Bu barədə Prezident İlham Əliyev özünün rəsmi tviter səhifəsində bildirib.

• Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Ermənistan silahlı qüvvələrinin Bərdəyə növbəti dəfə raket hücumu ilə əlaqədar rəsmi instaqram səhifəsində paylaşım edib.

• Müzəffər Azərbaycan Ordusu Zəngilanın Birinci Ağalı, İkinci Ağalı, Üçüncü Ağalı, Zərnəli, Füzulinin Mandılı, Cəbrayılın Qazanxəmə, Xanağabulaq, Çullu, Quşçular, Qaraağac, Qubadlının Qiyaslı, Ədilçə, Qılıcan kəndlərini işğaldan azad edib.

Bununla bağlı Prezident İlham Əliyev özünün rəsmi tviter səhifəsində məlumat verib.

• Prezident İlham Əliyev Rusiyanın “İnterfaks” agentliyinə müsahibə verib.

• Döyüş əməliyyatları əsasən cəbhənin Ağdərə, Xocavənd, Füzuli, Zəngilan və Qubadlı istiqamətlərində davam edib. Düşmənin hücum cəhdlərinin qarşısı qətiyyətlə alınıb, Ermənistan silahlı qüvvələri itki verərək geri çəkilib. İşğalçı ordunun xeyli sayda canlı qüvvəsi, eləcə də bir “Osa” zenit raket kompleksi, üç BM-21 “Qrad” yaylım atəşli reaktiv sistemi, altı D-30, beş D-20 və bir

D-44 topu, iki 2A36 “Qiasint-B” topu, bir minaatan, bir “Konkurs” tank əleyhinə raket kompleksi və altı avtomobil texnikası sıradan çıxarılıb. Bu barədə Müdafiə Nazirliyi məlumat yayıb.

• Müdafiə Nazirliyi Qubadlı istiqamətində gedən döyüşlər zamanı düşmənin atıb qaçdığı hərbi texnika və silah-sursatın videogörüntüsünü paylaşılıb.

• Azərbaycan Ordusunun bölmələri şəhər və rayonlarımıza atəş açan düşmənin qüvvə və vasitələrini, xeyli sayda hərbi texnikasını darmadağın edib.

• Bölmələrimizin dəqiq atəş zərbələrinə tab gətirə bilməyərək döyüş meydanından qaçan düşmənin qüvvələri, mülki infrastruktur və dinc əhalini atəşə tutan şəxsi heyət bölmələrimizin sərrast atəşi ilə məhv edilib.

• Ermənistan silahlı qüvvələri Ağdam rayonunun yaşayış məntəqələrini ağır artilleriyadan atəşə tutmaqda davam edir - AZƏRTAC-ın reportajı.

• Ermənistan silahlı qüvvələrinin yaşayış məntəqələrini sentyabrın 27-dən oktyabrın 28-i saat 11:00-dək ağır artilleriya qurğularından və raket sistemlərindən atəşə tutması nəticəsində 69 mülki şəxs həlak olub, 322 nəfər xəsarət alıb, 2 min 338 ev, 92 çoxmənzilli yaşayış binası və 415 mülki obyekt yarasız vəziyyətə düşüb. Bu barədə Baş Prokurorluq məlumat yayıb.

• Bərdə rayonunun Qarayusifli kəndinin raket atəsinə tutulması nəticəsində yaralananlardan dördü azyaşlıdır.

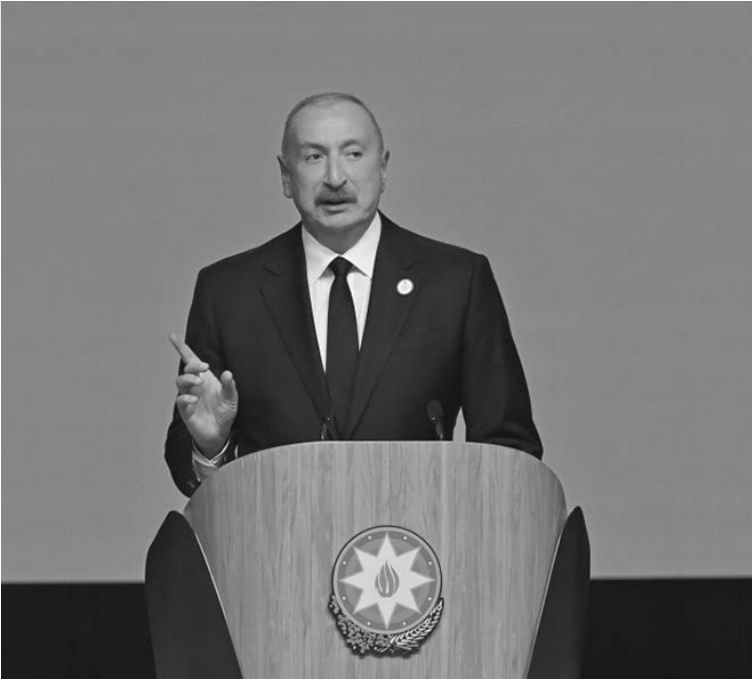
hər bir vətəndaşı öz gücü ilə özünün bütün problemlərini həll edən, ümummillə məqsədlərinə çatdırmaq üçün Azərbaycan dövləti ilə qurur duyur.

Eyni zamanda, Yeni Azərbaycan Partiyası iqtidarda olduğu dönməndə respublikamız Prezident İlham Əliyevin müəyyənləşdirdiyi strategiya əsasında uğurlu xarici siyasət kursu

həyata keçirməklə bütün dünyada böyük nüfuz qazanıb. Dövlətimizin başçısı nitqində bu siyasətin gələcəkdə daha da genişləndiriləcəyinin mesajını verərək vurğulayıb: “Sadəcə olaraq, bundan sonra da vəzifələr sırasında xarici siyasətimizin müdafiəyönümlü yox, həm aktiv, daha çox fəaliyyətli olması lazımdır”.

Aktiv və fəaliyyətli xarici siyasət kursu

İlham Əliyev: Sözümlərimiz imzamız qədər dəyərlidir

Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) VIII Qurultayında Prezident, partiyanın Sədri İlham Əliyevin proqram xarakterli nitqində ölkəmizin qısa

müstəqillik tarixində bütün sahələrdə qazandığı möhtəşəm uğurlardan məmnunluq ifadə olunub. Bu gün hər bir vətənpərvər azərbaycanlı, ölkənin

Bütün dünyanın anladığı məkan

Hazırda dünyanın çox ziddiyyətli proseslərdən keçdiyi hər kəsə bellidir. Ayı-ayrı regionlarda, o cümlədən də bizə yaxın olan coğrafiyalarda müharibələr, qarşıdurmalar səngimək bilmir. Müxtəlif mədəniyyətlər və regionlar arasında qütbləşmələrin güclənməsi beşəriyyətin gələcəyi ilə bağlı kədərli təəssürlər oyadır.

Belə bir şəraitdə Azərbaycan

nın müstəsna missiyası diqqət cəlb edir. Ölkəmiz bütün qütblərlə təmaslar qurur, həmrəylik təşəbbüslərindən çıxış etməklə Qlobal Şərq Qlobal Cənub arasında körpülər yaradır və qarşılıqlı inam hissinə gücləndirir. Dünya birliyi, ayı-ayrı beynəlxalq təşkilatlar çox tez-tez özlərinin mötəbər tədbirlərinə ev sahibliyi hüququnu Azərbaycana həvalə edirlər. Ölkəmiz bir növ dünya

Ölkəmizin beynəlxalq təşkilatlarda artan rolu

Ölkəmizin xarici siyasət kursu çoxvektorlu olduğu kimi, əldə olunan uğurlar da müxtəlif istiqamətləri əhatə edir. Prezident İlham Əliyev YAP-ın VIII Qurultayındakı nitqində Azərbaycanın beynəlxalq təşkilatlarda artan roluna xüsusi diqqət cəlb edib. Elə ölkələr var ki, onların beynəlxalq təşkilatlarda təmsilçiliyi formal səciyyə daşıyır. Bu qəbilədən olan ölkələr beynəlxalq birliyə hər hansı bir töhfə vermir, əksinə qatıldıkları hər toplantıda sırf öz umacaqlarını, ehtiyaclarını dilə gətirirlər. Azərbaycan isə hər zaman fərqli mövqə ortaya qoyur. Belə ki, ölkəmiz heç vaxt öz məsuliyyətini yaddan çı

xartmır, özünün geniş imkanlarını təqdim etməklə sıralarına qatıldığı beynəlxalq təşkilatların fəaliyyətinə yüksək dinamizm gətirir.

Buradan da Azərbaycana və onun Liderinə böyük inam yaranır. Təsədüfi deyildir ki, respublikamız BMT-dən sonra ikinci ən böyük təsisat - sıralarında 120 dövləti birləşdirən Qoşulma Hərəkatına (QH) ardıcıl olaraq 4 il sədrlik həyata keçilib. Əlamətdar haldır ki, üzv dövlətlərin yekdil rəyi əsasında qurulan ölkəmizin sədrliyi 2 il müddətinə uzadılib. Bu, Azərbaycanın böyük beynəlxalq nüfuz qazanmasının ayıni təsdiqidir.

Ötən ilin noyabr ayında heç də adi olmayan bir hadisə baş verdi -Azərbaycan Mərkəzi Asiya Dövlət Başçılarının 7-ci Məşvərət Görüşündə quruma tam hüquqlu üzv qəbul edildi. Bununla da Azərbaycan və Mərkəzi Asiya dövlətləri arasında münasibətlər daha geniş regional əməkdaşlıq kontekstində yeni, dərin məzmun qazanıb. Yeri gəlmişkən, bir qədər bundan əvvəl Prezident İlham Əliyev Türkmənistanın Türkmənbaşı şəhərində Azərbaycan və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçılarının 8-ci Məşvərət görüşünə qatılıb.

Başqa bir nümunəyə diqqət cəlb edirik. Fəaliyyət göstərdiyi 30 il

ərzində D-8 təşkilatında genişlənmə baş verməyib. Qurumun 8 üzvü var. İslam aləminin əhali nöqtəyi-nəzərindən ən böyük ölkələri bu təşkilatda birləşir. Təşkilat öz tarixində ilk dəfə məhz Azərbaycanı sıralarına qəbul etməklə genişləndi. Ölkəmiz artıq D-8-in üzvüdür.

Paralel şəkildə, Azərbaycanın Avropa ölkələri ilə əlaqələri də genişlənir. Hazırda Avropa İttifaqının (Aİ) üzvü olmayan ölkəmiz qoca qitədə geniş təmsilçiliyə malikdir. “Bizim Avropa İttifaqına üzv ölkələrin bir çoxu ilə strateji tərəfdaşlıq bəyannamələri, müqavilələri var. Azərbaycanın 10 üzv ölkə ilə belə formatı var”, - deyir Prezident İlham Əliyev vurğulayıb.

İki supergüclü dövlətlə qurulan strateji tərəfdaşlıq münasibətləri

Azərbaycan əhali sayına görə və ərazi nöqtəyi-nəzərindən kiçik dövlətdir. Bununla belə, ölkəmiz böyük dövlətlərlə də paritet əsaslarla sıx əlaqələr qurmağa nail olur. Respublikamızın son vaxtlarda Çinlə və Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ) ilə strateji tərəfdaşlıq münasibətləri qurmağa nail olmaı bunun ayıni təsdiqidir. Artıq Azərbaycan Çinlə hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq bəyannaməsi, Amerika Birləşmiş Ştatları ilə isə Strateji Xartiya imzalayıb.

Prezident İlham Əliyev qeyd olunan sənədlərin imzalanmasını tarixi hadisələr kimi səciyyələndirib.

Çin və ABŞ dünyanın iki supergüclüdür, üçüncüsü yoxdur. Açıq deyək ki, bu iki ölkə arasında müəyyən rəqabət də var. Azərbaycan isə onların hər ikisi ilə strateji tərəfdaşlıq münasibətləri qurmağı bacarır. “Bax, bu iki supergüclü Azərbaycan strateji tərəfdaşdır. Yəni bizim əhalimiz, ərazimiz o qədər də böyük deyil. Nədir bu? Bax, bizə olan inam, bizə olan münasibət, bizim sözümləşən olan inam. Artıq dünyada bilməyən yoxdur ki, sözümləşməmiz qədər dəyərlidir”, - deyir Prezident İlham Əliyev bildirib.

Mübariz ABDULLAYEV

Bakı-Amsterdam: yeni əməkdaşlıq imkanları və strateji maraqlar

Azərbaycanın regionda oynadığı fəal və təşəbbüskar rol beynəlxalq aləmdə ölkəmizə olan marağın artmasına, bir çox ölkələrlə ikitərəfli əlaqələrin yeni məzmun qazanmasına şərait yaradır. Bu gün rəsmi Bakı yalnız Cənubi Qafqazda sabitliyin və təhlükəsizliyin təmin olunmasında deyil, həm də Avropa ilə Asiya arasında iqtisadi, enerji və nəqliyyat əlaqələrinin inkişafında mühüm rol oynayan etibarlı tərəfdaş kimi qəbul edilir. Azərbaycanın müstəqil xarici siyasəti, milli maraqlara əsaslanan qərarları və müxtəlif dövlətlərlə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq qurmaq bacardığı ölkəmizin beynəlxalq mövqeləri

ni daha da möhkəmləndirir. Xüsusilə regionda yeni reallıqların formalaşdığı, sülh gündəliyinin ön plana çıxdığı və iqtisadi inteqrasiyanın əhəmiyyətinin artdığı indiki mərhələdə Azərbaycanın yaratdığı imkanlar Avropa dövlətlərinin də diqqətini cəlb edir. Avropa İttifaqına üzv ölkələrin Azərbaycanla münasibətləri genişləndirmək istəyinin arxasında konkret siyasi və iqtisadi maraqlar dayanır. İlk növbədə, Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyində artan rolunu, enerji təchizatının şaxələndirilməsinə verdiyi töhfə və bərpaolunan enerji sahəsində həyata keçirdiyi layihələr xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Bakı ön-

nəvi enerji resurslarının etibarlı təchizatçısı olmaqla yanaşı, yaşıl enerji istehsalı və ixracı istiqamətində də yeni əməkdaşlıq imkanları yaradır. Xəzər dənizinin külək enerjisi potensialı, günəş enerjisi layihələri və enerji infrastrukturunun inkişafı Azərbaycanı Avropanın gələcək enerji strategiyasında mühüm tərəfdaşlardan birinə çevirir. Digər mühüm istiqamət nəqliyyat və logistika sahəsidir. Şərqlə Qərb arasında yükdaşımaların artdığı, alternativ marşrutlara ehtiyacın gücləndiyi şəraitdə Azərbaycanın coğrafi mövqeyi və formalaşdığı nəqliyyat infrastrukturunu strateji üstünlük yaradır. Orta Dəhlizin inkişafı, liman və

dəmir yolu imkanlarının genişləndirilməsi Avropa ölkələrinin Asiya bazarlarına çıxışını asanlaşdırmaqla yanaşı, Azərbaycanın tranzit əhəmiyyətini də artırır. Bu baxımdan Avropa dövlətlərinin Bakı ilə əməkdaşlığa marağı yalnız mövcud iqtisadi əlaqələrlə məhdudlaşmır, həm də gələcək regional və qitələrarası layihələrə hesablanır.

Niderland üçün mühüm perspektiv...

Niderland Krallığının ölkəmizlə bu fonda və yeni mərhələdə münasibətlərini inkişaf etdirmək arzusu da diqqəti cəlb edir. Avropanın inkişaf etmiş iqtisadiyyatlarından birinə, mühüm logistika və ticarət imkanlarına malik olan Niderland Azərbaycanın yeni nizamda ticari əlaqələrə qazandırdığı nailiyyətləri ön plana çəkərək ölkəmizin Şərq-Qərb əlaqələrindəki rolunu yüksək dəyərləndirir. Bakının regionda formalaşdırdığı yeni əməkdaşlıq perspektivi Amsterdamın da diqqətini cəlb edir. Ölkəmizin yaratdığı yüksək səviyyəli infrastruktur və reallıqlar Niderland üçün mühüm perspektiv yaradır.

Rəsmi Amsterdam ilə əlaqələrin genişləndirilməsi Azərbaycan üçün də müəyyən mənada yeni investisiya, texnologiya və nəqliyyat əməkdaşlığı deməkdir. Eyni zamanda, siyasi dialoqun gücləndirilməsi iki ölkə arasında qarşılıqlı maraq doğuran məsələlərin daha fəal müzakirəsinə imkan yaradır. Xüsusilə, sülh prosesinin inkişafına verilən dəstək fonunda Amsterdam ilə Bakı arasında müsbət dialoq imkanları genişlənir. Ümumilikdə, Bakı ilə Amsterdam arasında münasibətlərin inkişafı Azərbaycanın Avropa istiqamətində həyata keçirdiyi çoxşaxəli siyasətin mühüm tərkib hissəsi kimi də qiymətləndirilə bilər.

Hər iki ölkə qarşıdakı dövrdə münasibətləri daha da inkişaf etməkdə maraqlıdır. Prezident İlham Əliyev oktyabrın 26-da Niderland Krallığının xarici işlər naziri Tom Berendseni qəbul edərkən Niderlandın xarici işlər nazirinin ölkəmizə səfərini siyasət, diplomatiya, iqtisadiyyat və sərmayə sahələrində əməkdaşlığı müzakirə etmək üçün yaxşı fürsət kimi qiymətləndirib. Tom Berendsen də əməkdaşlığın inkişafında maraqlı olduğunu vurğulayaraq əlaqələrimizin genişlə-

ndirilməsi üçün yaxşı imkanların olduğunu deyib. Qonaq Yaxın Şərqdə baş vermiş hadisələr zamanı Niderland vətəndaşlarının, o cümlədən Niderlandın Tehrandakı səfirinin və səfirliyin əməkdaşlarının Azərbaycan vasitəsilə təxliyəsində göstərilmiş dəstəyə görə təşəkkürünü bildirib. Eyni zamanda XİN başçısı Cənubi Qafqaz regionunda sülh və sabitliyin bərqərar olunmasında Prezident İlham Əliyevin şəxsi rolunu çox yüksək qiymətləndirdiklərini vurğulayıb və qeyd edib ki, bu,

İki ölkə arasında siyasi əlaqələr...

Qeyd edək ki, Niderland Krallığı Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini 31 dekabr 1991-ci ildə tanıyıb. İki ölkə arasında diplomatik münasibətlər 1 aprel 1992-ci ildə qurulub. Azərbaycanın Niderlandda səfirliyi 20 sentyabr 2005-ci ildə fəaliyyətə başlayıb. Niderlandın Azərbaycanda səfirliyi 26 iyun 2009-cu ildə formalaşdırılıb. Azərbaycan digər dövlətlər kimi Niderland ilə də bərabərhüquqlu münasibətlərin inkişafına əhəmiyyət verir və iki ölkə arasında əməkdaşlıq siyasi, iqtisadi və humanitar sahələri əhatə edir. Münasibətlərin formalaşmasında qarşılıqlı görüşlərin və səfərlərin də rolu olub. Belə ki, müxtəlif vaxtlarda dövlət və hökumət başçıları arasında dörd görüş keçirilib. Prezident İlham Əliyev və həmin dövrdə Niderlandın Baş naziri olmuş Yan Peter Balkenende

2009-cu ilin mayında Praqada Şərq Tərəfdaşlığı Sammitində görüşüblər. Daha sonra dövlət başçımızla Niderlandın baş naziri olmuş Mark Rutte arasında 3 görüş baş tutub. Bu görüşlər 1 dekabr 2010-cu ildə Astanada (ATƏT-in Sammiti), 23 yanvar 2014-cü ildə Davosda (Dünya İqtisadi Forumu) və 19 yanvar 2023-cü ildə Davosda (Dünya İqtisadi Forumu) reallaşılıb.

Eyni zamanda, iki ölkənin xarici siyasət idarələri arasında çoxsaylı görüşlər baş tutub. Bakı ilə Amsterdam arasında parlamentlərarası əlaqələr də müsbət məcrada inkişaf edir. Müqavilə-hüquq bazasına gəldikdə isə, iki ölkə arasında müxtəlif sahələrdə üzrə ümumilikdə 12 sənəd imzalanıb.

Bu ilin mayında yaradılan Azərbaycan-Niderland Ticarət Palatası iki ölkənin aparıcı şirkətlərini birləşdirmək, ikitərəfli ticarət və investisiya əlaqələrini möhkəmləndirmək, bilik mübadiləsinə və dayanıqlı iqtisadi əməkdaşlığı təşviq etmək kimi məqsədlərə hədəflənib. Ticarət palatasının fəaliyyət istiqamətləri müstəqil biznes platforması kimi çıxış etmək, hər iki ölkənin işgüzar dairələri, dövlət qurumları və beynəlxalq təşkilatları arasında əlaqələri genişləndirməkdən ibarətdir. Xatırladaq ki, iki ölkə arasında 2025-ci ildə ticarət dövriyyəsi 325 milyon ABŞ dolları təşkil edib.

Niderlandın XİN başçısı Prezident İlham Əliyevə təşəkkür etdi...

regionla bərabər, Avropa üçün də çox əhəmiyyətli bir məsələdir. Görüşdə Niderland şirkətlərinin Azərbaycanda müxtəlif sahələrdə uğurlu fəaliyyət göstərdikləri qeyd olunub, nəqliyyat, logistika, Bakı Bey-

nəlxalq Dəniz Ticarət Limanı, kənd təsərrüfatı və digər istiqamətlərdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi imkanlarına toxunulub. Eyni zamanda, Azərbaycan ilə Niderland arasında iqtisadi-ticari əlaqələrin daha da in-

kişaf etdirilməsi, bu məqsədlə qarşılıqlı səfərlərin, o cümlədən işgüzar nümayəndə heyətlərinin səfərlərinin təşkili məsələləri müzakirə edilib.

P.İSMAYILOV

2026-2028-ci illər üçün Yol Xəritəsi...

Niderland üçün Azərbaycan regionda önəmli tərəfdaşdır

uğurla davam etdirir.

Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etməsi döv-

lətimizin beynəlxalq miqyasda mövqelərini əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirib. Artıq ölkəmiz nəinki Cənubi

Qafqazda yeni reallıqlar yaradıb, eyni zamanda, müxtəlif təşəbbüsləri və mövqeyi ilə dünyanın diqqət mərkə-

zinə çevrilib. Bu baxımdan, Azərbaycanın Avropa məkanı üçün önəmi də getdikcə artmaqdadır. Niderlandın xarici işlər naziri Tom Berendsenin ölkəmizə səfəri də bu reallığı təsdiqləyir.

Nazirlərin görüşü...

Yeri gəlmişkən, oktyabrın 26-da xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Niderland Krallığının xarici işlər naziri Tom Berendsen ilə görüşüb. Görüşdə Azərbaycan-Niderland münasibətlərinin cari vəziyyəti və inkişaf perspektivləri, siyasi dialoqun gücləndirilməsi, ticarət-iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi, investisiyalar, enerji, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, su ehtiyatlarının idarə olunması, gəmiqayırma, innovasiya və humanitar sahələrdə əməkdaşlıq imkanları müzakirə olunub. 2027-ci ildə iki ölkə arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 35-ci ildönümünün qeyd ediləcəyini vurğulayan nazir Ceyhun Bayramov mövcud əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsi və əməkdaşlığın yeni istiqamətlər üzrə inkişaf etdirilməsi üçün qarşılıqlı marağın olduğunu qeyd edib. Yüksək səviyyəli təmasların və Xarici İşlər nazirlikləri arasında müntəzəm siyasi məsləhətləşmələrin ikitərəfli münasibətlərin inkişafında əhəmiyyəti diqqətə çatdırılıb. Bununla yanaşı, parlamentlərarası əməkdaşlığın inkişafı istiqamətində söylərin artırılmasının əhəmiyyəti vurğulanıb. Bununla yanaşı, müqavilə-hüquq bazasının təkmilləşdirilməsinin vacibliyi qeyd olunub.

Görüş zamanı Azərbaycan-Niderland münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi üzrə 2026-2028-ci illər üçün Yol Xəritəsinin qəbul edilməsinin siyasi dialoqun dərinləşdirilməsi və müxtəlif sahələrdə praktiki əməkdaşlığın genişləndirilməsi baxımından tədqiqatlıq olduğu bildirilib. Qarşı-

lıqlı investisiyaların təşviqinin, yeni yaradılmış Azərbaycan-Niderland Ticarət Palatasının imkanlarından səmərəli istifadə edilməsinin, biznes dairələri arasında əlaqələrin genişləndirilməsi və birgə layihələrin həyata keçirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb. Azərbaycanın Orta Dəhliz çərçivəsində artan rolunu, Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı və Ələt Azad İqtisadi Zonasının yaratdığı imkanlar diqqətə çatdırılıb. Təhsil, akademik və elmi əməkdaşlığın geniş-

ləndirilməsi, ali təhsil müəssisələri arasında mövcud əlaqələr, təlim proqramları, eləcə də mədəni-humanitar sahədə birgə təşəbbüslərin həyata keçirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

Görüşdə, həmçinin Azərbaycan və Niderland arasında beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq məsələləri, regional və beynəlxalq gündəlikdə duran digər mövzular ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Regional vəziyyətə dair müzakirələr zamanı nazir Ceyhun Bayramov həmkarını Cənubi Qafqazda mövcud vəziyyət, Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normalaşdırılması istiqamətində atılan addımlar və sülh prosesi barədə məlumatlandırıb. Paraflanmış sülh sazişinin imzalanması üçün Ermənistan konstitusiyasında Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını ehtiva edən müddəaların aradan qaldırılmasının vacibliyi vurğulanıb. Bununla yanaşı, Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən genişmiqyaslı bərpa və yenedənqurma işləri, keçmiş məcburi köçkünlərin doğma yurdlarına təhlükəsiz və ləyaqətli qayı-

Nazir, onu da deyib ki, Niderland su ehtiyatlarının idarə olunma-

sı sahəsində dünyada qabaqcıl mövqelərdən birini tutur. Bu sahədə Azərbaycan və Niderland arasında əməkdaşlıq üçün geniş imkanlar mövcuddur. Abşeron yarımadasında 12 gölün təmizlənməsi planlaşdırılır. Bu prosesdə Niderlandın təcrübəsindən və müvafiq şirkətlərinin imkanlarından yararlanmaq istərdik. C.Bayramov Qarabağda Niderland şirkətlərinin də fəaliyyət göstərdiyini diqqətə çatdırıb: “Hazırda Qarabağda iki Niderland şirkəti fəaliyyət

Ölkələrimiz arasında 11 saziş mövcuddur

dışının təmin edilməsi istiqamətində görülən tədbirlər barədə məlumat verilib. Mina təhlükəsinin yaratdığı humanitar problemlərə toxunularaq, minaların insan həyatı üçün davam edən təhdidinin, bərpa işlərinə və keçmiş məcburi köçkünlərin qayıdışına yaratdığı maneələrin aradan qaldırılmasının vacibliyi qeyd edilib.

Görüş zamanı, həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran digər ikitərəfli və regional məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Sonra mətbuat konfransı keçirilib. Konfransda C.Bayramov bildirib ki, son illərdə Azərbaycan-Niderland siyasi dialoqu inkişaf edir. “Biz Azərbaycan-Avropa İttifaqı münasibətlərini də müzakirə etdik”, - deyən nazir əlavə edib ki, gələn il Azərbaycan-Niderland münasibətləri baxımından mühüm əhə-

miyyət kəsb edir. Belə ki, ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın qurulmasının 35-ci ildönümü qeyd olunacaq. C.Bayramov Yol Xəritəsinin qəbulunu ikitərəfli münasibətlərin inkişafı istiqamətində mühüm irəliləyiş kimi qiymətləndirib: “Hazırda ölkələrimiz arasında 11 saziş mövcuddur, daha 4 saziş üzrə işə aparılır. 2025-ci ildə Azərbaycan və Niderland arasında ticarət dövriyyəsi 325 milyon ABŞ dolları təşkil edib. Bununla belə, bu göstərici mövcud potensialı tam əks etdirmir. Qarşılıqlı investisiyalara gəlincə, Azərbaycanın Niderlandda investisiyalarının həcmi 1,3 milyard ABŞ dolları, Niderlandın Azərbaycana yatırdığı investisiyaların həcmi isə 1,6 milyard ABŞ dolları təşkil edir”. O, həmçinin qeyd edib ki, Azərbaycanda Niderland mənşəli 150-dən çox şirkət qeydiyyatdan keçib.

Qarabağda iki Niderland şirkəti fəaliyyət göstərir

göstərir. Gələcəkdə bu əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi imkanlarını istisna etmirik”.

“Niderland üçün Azərbaycan regionda önəmli tərəfdaşdır. Biz əməkdaşlığı gücləndirmək istəyirik”. Bu fikirləri isə Niderland Krallığının xarici işlər naziri Tom Berendsen deyib. Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh prosesi barədə danışan Tom Berendsen bildirib ki, Niderland hər iki xalq arasında etimadın gücləndirilməsinə dəstəkləyir. “Sülhün əldə olunması regionda əlaqələrin möhkəmlənməsinə

və əməkdaşlığın genişlənməsinə töhfə verəcək”, - deyən nazir əlavə edib.

Tom Berendsen, həmçinin İranda olan Niderland diplomatlarına göstərdiyi böyük dəstəyə görə Azərbaycana təşəkkür edib: “Dəyişən dünyada Azərbaycan və Niderland arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycanın regional nəqliyyat və logistika qovşağı kimi rolunu nəzərə alaraq, əlaqələrimizi daha da möhkəmləndirmək və əməkdaşlığı genişləndirmək niyyətindəyik”.

Nardar BAYRAMLI

Azərbaycan - İƏT: Davamlı şəkildə genişlənən tərəfdaşlıq

Müstəqil Azərbaycan İslam dünyasının ayrılmaz bir parçasıdır. Ölkəmiz qısa müstəqillik tarixində İslam dünyasını təmsil edən ayrı-ayrı dövlətlərlə ikitərəfli formada sıx əməkdaşlıq əlaqələri qurub. Azərbaycan, eyni zamanda, bu coğrafiyada yerləşən dövlətlərlə birlişdirən beynəlxalq təsisatlarda fəal şəkildə təmsil olunur. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT) də bu sırada yer alır.

Ölkəmizlə İƏT arasında müxtəlif istiqamətləri əhatə edən əməkdaşlıq dinamik səciyyə daşıyır. Fəal siyasi dialoq mövcuddur. Elə bu gündə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Baş katibi İsmayıl Ould Şeyx Əhmədi qəbul edib.

Söhbət zamanı Prezident İlham Əliyev İsmayıl Ould Şeyx Əhmədin İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Baş katibi vəzifəsinə seçildikdən sonra Azərbaycana səfər etməsinin əhəmiyyətinə toxunub, bunu ölkəmizlə Təşkilat arasında güclü tərəfdaşlığın nümunəsi kimi qiymətləndirib.

İƏT-in ən fəal üzvlərindən biri

İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı 1969-cu ildə müsəlman ölkələri arasında həmrəyliyin və əməkdaşlığın gücləndirilməsi, İslam dəyərlərinin və irsinin qorunması məqsədilə təsis edilib.

Qurum 2011-ci ildəkdə İslam Konfransı Təşkilatı adlandırılıb. Baş qərargahı Səudiyyə Ərəbistanının Ciddə şəhərində yerləşən qurumun hazırda 60-dək üzvü var. Təşkilat BMT yanında müşahidəçi statusuna malikdir. İƏT-in fəaliyyət istiqamətləri üzrə siyasi qərarlar üç ildən bir keçirilən İslam görüşündə verilir. Hər il keçirilən İslam ölkələri Xarici İşlər nazirlərinin konfranslarında Zirvə görüşündə qəbul edilmiş qərarların icrası nəzərdən keçirilir.

Təşkilatın icraedici orqanı Baş Katiblikdir. Respublikamız öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra keçmiş sovet respublikaları arasında ilk olaraq İƏT-ə üzv olmaq barədə müraciət ünvanlayıb və 1991-ci il dekabrın 8-də qurumun Dakarda keçirilmiş dövlət və hökumət başçılarının 5-ci konfransında təşkilatla təmüqquqlu üzv qəbul edilib.

Həmin vaxtdan etibarən Azərbaycanda İƏT arasında davamlı şəkildə genişlənən tərəfdaşlıq münasibətləri qurulub. İƏT-in Azərbaycan üçün əhəmiyyəti təşkilatın beynəlxalq münasibətlər sistemindəki mövqeyi ilə yanaşı, ölkəmizin suverenliyi və ərazi bütövlüyü məsələlərində nümayiş etdirdiyi dəstəklə də bağlıdır. Qurum Ermənistanın Azərbaycana qarşı apardığı işğalçı siyasətini həmişə birmənalı şəkildə pisləyib. İƏT ötən dövr ərzində Azərbaycanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü dəstəkləyən 80-dən artıq qətnəmə qəbul edib. 2016-cı ildə Tomas Qrupunun təsis edilməsi İƏT-in Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin edilməsinə necə böyük önəm verdiyini ayən şəkildə təsdiqləyir. Dünyada nüfuzu getdikcə artan İƏT Azərbaycana növbəti birmənalı dəstəyini 44 günlük Vətən

müharibəsində göstərdi.

Azərbaycan da öz növbəsində İƏT-in müttərəqqi məqsədlərinin həyata keçirilməsinə, üzv dövlətlər arasında əlaqələrin genişləndirilməsinə və İslam dünyasının ümumi problemlərinin həlli istiqamətində birgə fəaliyyətə davamlı töhfə verməkdədir. Qəbulda dövlətimizin başçısı Azərbaycanın həmişə İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının fəal üzvü olduğunu deyərək, bunun gələcəkdə də davam edəcəyini vurğulayıb.

İndiyədək İƏT-in bir sıra tədbirləri Azərbaycanda uğurla baş tutub. Gələcək il isə respublikamız təşkilatın Zirvə görüşünə ev sahibliyi edəcək. İslam dünyası üçün yaranan çağırışlara məhz ölkəmizdə cavab aranacaq. Hazırda Zirvə görüşünə ciddi hazırlıqlar görülür. Ümumiyyətlə, məsuliyyətli dövlət olan Azərbaycan ev sahibliyi hüququnu öz üzərinə götürdüyü bütün mötəbər beynəlxalq tədbirlərə böyük məsuliyyətlə hazırlaşır. Adətən, Bakıda yeni standartlar müəyyənləşdirilir və sonradan bu standartlar dünyada nümunə kimi qəbul olunur. Ölkəmizdə İƏT-in növbəti Zirvə görüşünün də böyük uğurla keçəcəyinə heç bir şübhə yoxdur.

Azərbaycan İslam həmrəyliyinə möhkəmlənməsinə töhfə verməkdə davam edəcək

Qəbulda Azərbaycanın dünyada İslam həmrəyliyinə möhkəmlənməsinə davamlı töhfələr verdiyinə xüsusi diqqət çəkilib. Dövlətimizin başçısı ölkəmizin bundan sonra da İslam həmrəyliyinə möhkəmləndirilməsinə, dinlər və mədəniyyətlər arasında qarşılıqlı anlaşmaya, təhlükəsizliyə və sabitliyə töhfə vermək üçün səylərini əsirgəməyəcəyini deyib.

Bu gün İslam dünyası ciddi sınaq qarşıсында. Xüsusilə də ayrı-ayrı güc mərkəzləri tərəfindən ixrac olunan müharibələr, məqsədlə şəkildə qızışdırılan münaqişələr, daxili çəkişmələr, sonu görünməyən məzəhb davaları son nəticədə İslam dünyasının inkişafına mənfi təsir göstərir. Bundan faydalananlar isə kənar güclərdir. Onlar xaosit vəziyyətdən sui-istifadə etməklə İslam ölkələrinin təbii sərvətlərini talayırırlar.

İslam dünyasını geri salan belə vəziyyətin hökm sürməsinin əsas səbəblərindən biri ölkələr və xalqlar arasında həmrəyliyin zəif olması və yaxud heç olmamasıdır. Azərbaycan İslam dünyasında parçalanmaya son qoyulması üçün davamlı olaraq həmrəylik təşəbbüslərindən çıxış edir və buna özünün real töhfələrini verir. Prezident İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamı ilə 2017-ci il ölkəmizdə "İslam Həmrəyliyi İli" elan olunub. Ölkəmizin IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarına yüksək səviyyədə ev sahibliyi etməsi İslam aləminə və bütün dünyamıza əmin-amanlıq, həmrəylik çağırışları kimi qiymətləndirilməlidir.

Eyni zamanda Azərbaycan İƏT, eləcə də quruma üzv olan ayrı-ayrı dövlətlərlə humanitar-mədəni sahədə əməkdaşlıq əlaqələrini də genişləndirməyə çalışır. Respublikamız 1991-ci ildən İslam ölkələrinin təhsil, elm və mədəniyyət təşkilatı olan və sıralarında 50-dən çox dövləti birləşdirən İCESCO-nun üzvüdür. 1991-ci ildə qurulmuş sıx münasibətlər Heydər Əliyev Fondu-nun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın 24 noyabr 2006-cı il tarixində İCESCO-nun xoşməramlı səfiri adına layiq görülməsi ilə keyfiyyətcə yeni bir inkişaf mərhələsinə yüksəlib. Mehriban Əliyeva - təşkilatın bu yüksək adına layiq görülmüş ilk qadın ictimai-siyasi xadimidir.

Müxtəlif dövrlərdə ayrı-ayrı Azərbaycan şəhərləri - 2009-cu ildə Bakı, 2018-ci ildə isə Naxçıvan İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı elan edilib. Həmçinin hər bir azərbaycanlı üçün son dərəcə əziz olan Şuşa şəhəri 2024-cü ildə İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı seçilib. Bu tədbirlər çərçivəsində Azərbaycan İslam coğrafiyasında yer alan dövlətləri bir çətir altında birləşdirməyə nail olub.

Mübariz FEYİZLİ

Azərbaycan daima ali mənəvi dəyərlərinə sadıqlıq nümayiş etdirir

Ölkəmiz beynəlxalq təhlükəsizliyin təminində fəal iştirakçısıdır

Dünya miqyasında multikultural dəyərlərin ciddi təhdidlərlə üzləşdiyi, irqçiliyin, milli-dini dözümsüzlüyün, ksenofobiyanın artdığı bir dövrdə Azərbaycanın mənzərəsi tamamilə fərqli cəhətlərlə - multikulturalizm və tolerantlıqla səciyyələnir. Asiya ilə Avropanın "təbii körpüsü" adlandırılan, mədəniyyətlərin, sivilizasiyaların qovşağı sayılan Azərbaycan üzü əsrlərdən bu yana fərqli dinlərin, mədəniyyətlərin, müxtəlif etnik qrupların təmsilçilərinin rahat, sərbəst şəkildə yaşadığı məkana kimi tanınmaqdadır.

Qeyd edildiyi kimi, əsrlərdir ki, tolerantlıq nümunəsi sayılan Azərbaycan bu gün də öz dəyərlərinə sadıqlıq nümayiş etdirir. Müstəqil Azərbaycanda tolerantlıq sahəsində dövlət siyasətinin əsası xalqımızın Ümmümilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən qoyulub və bu amil istər qanunvericiliyimizdə, istərsə də gündəlik yaşamımızda öz əksini tapmaqdadır. Çoxmillətli və çoxkonfessiyalı ölkə sayılan Azərbaycanda bütün dinlərin və etnik qrupların nümayəndələri sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşayırlar. Hazırda Azərbaycan əhalisinin mütləq əksəriyyətini müsəlmanlar, o cümlədən, xristian, yəhudi və digər dinlərin nümayəndələri təşkil edirlər. 2025-ci ilin yekun statistikasına görə, respublikamızda 994 dini qurum fəaliyyət göstərir ki, onlardan 956-sı müsəlman, 38-i qeyri-müsəlman təmayülüdür. Ölkə ərazisində ümumilikdə 2387 məscid, 16 kilsə, 7 sinaqoq, 23 xristian dua evi, 1 bəhai və 1 krışna ibadət yeri fəaliyyət göstərir. Ölkəmizdə müxtəlif dinlərə və mədəniyyətlərə məxsus insanlar arasında heç bir fərq qoyulmur. Multikulturalizm siyasətinin əsasını təşkil edən tolerantlıq prinsipi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının bir sıra maddələrində aydın şəkildə təsbit edilib. Belə ki, Əsas qanunumuzun 25-ci, 44-cü, və başqa maddələrində fərqli dini inanclarla malik şəxslərin azad ibadət etmə hüququ təmin edilir. Eləcə də, bütün vətəndaşlar dinindən və dilindən asılı olmayaraq qanun qarşısında bərabərdir. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycanda yaşayan insanların mühüm əksəriyyətini müsəlmanların təşkil etməsinə baxmayaraq digər dinlərə də eyni hörmətlə yanaşılır və dini bayramların keçirilməsində, dini ayinlərin yerinə yetirilməsində heç bir problem yaşanmır.

Bakı sivilizasiyalararası dialoqun ünvanıdır...

Yeri gəlmişkən, ölkəmiz həm də sivilizasiyalararası və dinlərarası dialoqla mühüm töhfələr verir. Bakı daima bu istiqamətdə global forumlara ev sahibliyi edir, beynəlxalq dialoqun inkişafına dəstək olur. Xatırladaq ki, Ümumdünya Mədəniyyətə Dialeq Forumlarının ("Bakı Prosesi") əsası 2008-ci ildə Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə qoyulub. Bu platforma çərçivəsində Bakıda rəsmi olaraq 7 Ümumdünya Forumu təşkil edilib. I Forum 7-9 aprel 2011-də baş tutub və

"Çoxmədəniyyətli dünyada sülh şəraitində birgə yaşayış və dialoq" mövzusunda həsr olunub. II Forum isə 29 may - 1 iyun 2013-cü il tarixlərində reallaşmış və "Çoxmədəniyyətli dünyada sülh şəraitində birgə yaşayış: fərqli mədəniyyətlər, ortaq dəyərlər" devisi altında

keçirilib. III Forum 18-19 may 2015-ci il tarixlərində keçirilib ki, bu tədbirin mövzusu da "Mədəniyyətlərarası dialoq: mədəniyyət və davamlı inkişaf mənimə ortaq dəyərlərin bölüşülməsi" olub. IV Forum 4-6 may 2017-ci ildə baş tutub və "İnsan təhlükəsizliyi üçün dialoqun inkişafı: sülh, ədalət və davamlı inkişaf" mövzusunda əhatə edib. V Forum 2-3 may 2019-cu ildə "Ayrı-seçkilik, qərəzlilik və zorakı münaqişəyə qarşı fəaliyyət mənimə dialoqun qurulması", VI Forum isə 1-3 may 2024-cü ildə "Sülh və global təhlükəsizlik mənimə dialoq" mövzusunda VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu isə iki gün davam edəcək və oktyabrın 29-da başa çatacaq.

Mədəniyyətlərarası və dinlərarası dialoqun təşviqində oynanılan mühüm rol

Azərbaycanda hökm sürən tolerant və multikultural mühit beynəlxalq aləm tərəfindən dəstəklənir və təqdir olunur. Oktyabrın 26-da Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev BMT Baş katibinin müavini, Sivilizasiyalar Alyansının ali nümayəndəsi, BMT-nin İslamofobiya ilə mübarizə üzrə xüsusi elçisi Migel Anxel Moratinosu qəbul edib. Migel Anxel Moratinos Azərbaycanda növbəti Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun təşkilatı münasibətilə təbriklərini çatdırıb. Qonaq bu Forumun beynəlxalq səviyyədə mədəniyyətlərarası və dinlərarası dialoqun təşviqində mühüm platformaya çevrildiyini vurğulayıb. Migel Anxel Moratinos Azərbaycanın BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının fəaliyyətinə verdiyi dəstəyi yüksək qiymətləndirərək, ölkəmizin beynəlxalq miqyasda mədəniyyətlərarası və dinlərarası dialoqun təşviqində mühüm rol oynadığını qeyd edib. O, həmçinin Azərbaycanın islamofobiya ilə mübarizə sahəsində fəal mövqeyini, ölkəmizdə bu mövzuya həsr olunmuş beynəlxalq konfransların müttəmədi surətdə keçirilməsini təqdir edib və BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının bu istiqamətdə Azərbaycanın səylərini dəstəklədiyini vurğulayıb.

Bəli, Azərbaycan hər zaman islamofobiya ilə mübarizə aparır, xaricdə islam mədəniyyətinin təbliğinə böyük önəm verir. Azərbaycan dinlər və mədəniyyətlər arası əlaqələrin möhkəmlənməsinə xidmət edir. Eyni zamanda ölkəmiz islam həmrəyliyinə gücləndirilməsi, islam dəyərlərinin təbliği istiqamətində dünyada fəal iş aparır. 2017-ci ildə Bakı İslam Həmrəyliyi Oyunlarına uğurla ev sahibliyi edib. Bu, həm də sivilizasiyalararası əməkdaşlığın göstəricisi kimi şöhrət qazanıb. Ölkəmiz dünyada anlaşmaya, insanların sülh və əmin-amanlıq içərisində

yaşamasına töhfə verir.

Global təhlükəsizliyə verilən töhfə...

O da danılmaz faktdır ki, dünyamız son illərdə geosiyasi ziddiyyətlərin daha da kəskinləşdiyi, yeni hərbi-siyasi bloklaşmaların, hətta qütbləşmələrin formalaşdığı və beynəlxalq münasibətlər sisteminə gərginliyin artdığı bir mərhələdən keçir. Global güclər arasında qarşıdurmalar, müharibələr, terrorizm, hibrid təhdidlər və kiber hücumlar beynəlxalq təhlükəsizliyi zəiflədən amillər kimi ön plana çıxır. Belə bir mühitdə təhlükəsizlik sisteminin qorunub saxlanılması, yeni çağırışlara adekvat mexanizmlərin formalaşdırılması və global həmrəyliyin təmin olunması bəşəriyyətin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biridir.

Təhlükəsizlik məsələlərinin effektiv həllində vahid yanaşma, dövlətlərin həmrəyliyi xüsusi rol oynayır. Kəskinləşən ziddiyyətlərin hökm sürdüyü global nəzərdə Azərbaycan təhlükəsizlik siyasətini yalnız öz milli maraqları çərçivəsində deyil, ümumbəşəri dəyərlər və beynəlxalq sabitlik mənimə həyata keçirir. Bu isə ölkəmizi global təhlükəsizlik arxitekturasının mühüm dayaqlarından birinə çevirir. Azərbaycanın bu prosesdə rolu xüsusi qeyd olunmalıdır. Son 6 ildə regional münaqişənin həllinə nail olaraq post-münaqişə mərhələsində sülh quruculuğu gündəliyini ön plana çıxaran Azərbaycan artıq yalnız öz təhlükəsizliyini təmin edən dövlət deyil, eyni zamanda regional sabitliyin təşəbbüskarı kimi çıxış edir. Enerji və nəqliyyat layihələri vasitəsilə müxtəlif ölkələri ortaq maraqlar ətrafında birləşdirməsi də sülhə töhfənin praktik nümunəsidir. Qarşılıqlı əməkdaşlıq və iqtisadi inteqrasiya münaqişə risklərini azaldan əsas amillərdən biri kimi məhz Azərbaycanın təmsalında ortaya çıxır. Bununla yanaşı, Azərbaycanın çoxtərəfli diplomatiyası fəal iştirakı, beynəlxalq humanitar təşəbbüslərə verdiyi dəstək və mədəniyyətlərarası dialoqla təşviq etməsi global sülh gündəliyini mühüm töhfədir. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 26-da BMT-nin Tərorçuluqla Mübarizə İdarəsinin Baş katibinin müavini vəzifəsini icra edən Aleksandr Zuyev qəbul edərkən Azərbaycanın terrorçuluqla mübarizəyə global səviyyədə verdiyi töhfələr yüksək qiymətləndirilib.

P. İSMAYILOV

Milli Məclisin iclasında... Deputatlar 12 qanun layihəsini müzakirə ediblər

Oktyabrın 27-də Milli Məclisin növbəti iclası keçirilib. İclasın gündəliyinə 12 məsələ daxil edilib.

Millət vəkili Əvvəlcə Əmək Məcəlləsində və "Aviasiya haqqında" Qanunda dəyişiklikləri üçüncü oxunuşda qəbul ediblər. Sonra "Texniki tənzimləmə haqqında" Qanuna dəyişiklik edilməsi üçüncü oxunuşda müzakirəyə çıxarılib. Qanun layihəsinə əsasən, insanların həyat və sağlamlığı üçün təhlükəli hesab edilən və texniki tənzimləmənin şamil olunduğu mallarla bağlı yeni müddəa əlavə edilib. Belə ki, həmin malların bazardan geri çağırılması, döviyyədən çıxarılması, götürülməsi, daşınması, saxlanması, zərərçisizləşdirilməsi və ya məhv edilməsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi qurumun

təsdiqləyəcəyi qaydalara uyğun həyata keçiriləcək. Dəyişiklik "Texniki tənzimləmə haqqında" Qanuna 15.5-ci maddənin əlavə edilməsini nəzərdə tutur.

Millət vəkili "İcra haqqında" və "Qiyəmətli kağızlar bazarı haqqında" qanunlara dəyişiklik layihəsini də üçüncü oxunuşda qəbul ediblər. Dəyişikliklər borcluların qiymətli kağızlarına həbs qoyulması, onların təhlükəli və ya satışı məqsədilə qəbul edilib. Dəyişikliklər borcluların qiymətli kağızlarına həbs qoyulması, onların təhlükəli və ya satışı məqsədilə qəbul edilib. Dəyişikliklər borcluların qiymətli kağızlarına həbs qoyulması, onların təhlükəli və ya satışı məqsədilə qəbul edilib. Dəyişikliklər borcluların qiymətli kağızlarına həbs qoyulması, onların təhlükəli və ya satışı məqsədilə qəbul edilib.

Tələbkar qiymətli kağızı qəbul etmədikdə, onun tənzimlənən bazar-da satışa həyata keçiriləcək. İki ay ərzində satılmayan qiymətli kağız yenidən tələbkar nominal dəyəri ilə təklif olunacaq. Satışdan əldə edilən vəsait icra xidmətinin depozit hesabına köçürülərək icra sənədinin tələblərinin yerinə yetirilməsinə yönəldiləcək. Yeni qaydalar daşınmaz

əmlak üzərində ipoteka hüququnu təmin edən ipoteka kağızlarına şamil olunmayacaq.

Miqrasiya Məcəlləsində nəzərdə tutulan dəyişikliklər isə birinci oxunuşda qəbul olunub. Layihəyə əsasən, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən xarici dövlətlərin diplomatik nümayəndəlikləri və konsulluqlarının, beynəlxalq təşkilatların əməkdaşlarına, eləcə də onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvlərinə qeydiyyat və siqəllərinin verilməsi və rəsmi səfər vizalarının rəsmiləşdirilməsi qaydalarının dəyişdirilməsi təklif olunur. Belə ki, qeyd olunan şəxslər Azərbaycan 15 gündən artıq müvəqqəti olduqda, onların qeydiyyatı müvafiq icra hakimiyyəti tərəfindən həyata keçiriləcək. Qeydiyyatla əldə edilən sənədlər Azərbaycandakı statusunu və qeydiyyatını təsdiq edən qeydiyyat vəsiqəsi verəcək.

Qeydiyyat vəsiqələrinin fərdi qaydada hazırlanması və verilməsi "Giriş-çıxış və qeydiyyat" idarələr arası avtomatlaşdırılmış məlumatlı sistem vasitəsilə həyata keçiriləcək. Həmin şəxslər barədə məlumatlar Vahid Miqrasiya Məlumat Sisteməyə ötürüləcək. Qanun layihəsində rəsmi səfər vizasının diplomatik nümayəndəliklərin, konsulluqların və beynəlxalq təşkilatların müvafiq əməkdaşlarına, onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvlərinə, eləcə də Azərbaycana diplomatik və beynəlxalq müqavilələrdə nəzərdə tutulan hallarda xüsusi missiya ilə səfər

edən əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə verilməsi qaydalarının dəyişdirilməsi də nəzərdə tutulur. Bundan başqa, həmin şəxslərin Azərbaycanda müvəqqəti olma müddətinin uzadılmasının yeni viza verilməsi qaydasında həyata keçirilməsi təklif edilir.

İclasda, həmçinin Mülki Prosesual Məcəllədə və İnzibati Prosesual Məcəllədə dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi müzakirə edilib. Layihəyə əsasən, mülki işlər üzrə məhkəmə aidiyyəti ilə bağlı məsələlərin həlli qaydalarının dəyişdirilməsi, işin aidiyyəti olmayan məhkəməyə verilməsi hallarının tənzimlənməsi nəzərdə tutulur. Təklif olunan dəyişikliklərə görə, hakim işin məhkəmə aidiyyətinə uyğun olmadığını müəyyən etdikdə, işin hansı mərhələdə olmasından asılı olaraq iddia ərizəsinin qəbulundan imtina edə, ərizəni geri qaytara, işi aidiyyəti məhkəməyə göndərə və ya icrata xitam verə biləcək. Səhəddə məhkəmə baxışı zamanı hakim iş təşəbbüsü ilə məhkəmə aidiyyətinin pozulması əsası ilə işi başqa məhkəməyə göndərməsinə məhdudiyyət qoyulması da nəzərdə tutulur. Bu mərhələdə aidiyyətlə bağlı ərizənin təqdim edilməsinə yalnız müəyyən edilmiş müddətdə müraciət etməyin şəxsədən asılı olmayan səbəblərə görə mümkün olmadığı əsaslandırıldıqda yol veriləcək.

Layihəyə əsasən, kiçik iddialara

dair işlər üzrə sadələşdirilmiş icraat qaydasında baxılmış işlərlə bağlı apellyasiya şikayətlərinə, eləcə də işi mahiyyəti üzrə həll etməyən bəzi məhkəmə aktlarından verilmiş şikayətlərə hakim tərəfindən təkbaşına baxılması təklif edilir.

Mülki Prosesual Məcəlləyə dəyişikliklər çərçivəsində xarici arbitraj məhkəmələrinin qərarlarının məcburi icraya yönəldilməsi üçün beşillik müddətin müəyyənəşdirilməsi də nəzərdə tutulur. Həmçinin xarici arbitraj qərarlarının tanınması və icrası barədə ərizələrə baxılması qaydalarının dəyişdirilməsi təklif edilir.

İnzibati Prosesual Məcəlləyə təklif olunan dəyişikliklər isə inzibati mübahisələr üzrə ərazi və məhkəmə aidiyyətinin müəyyənəşdirilməsi, aidiyyətlə bağlı qərarlardan şikayət verilməsi və həmin şikayətlərə baxılması qaydalarının əhatə edir. Sənədə əsasən, məhkəmə aidiyyəti ilə bağlı bəzi qərarlardan kassasiya instansiyası məhkəməsinə şikayət verilməsi və bu mübahisələr 20 gün müddətində baxılması nəzərdə tutulur.

Qanun layihəsinə əsasən, dəyişikliklərin 2027-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minməsi təklif olunur.

Sənəd səsverməyə çıxarılıb və birinci oxunuşda qəbul edilib.

Mülki Məcəlləyə və "Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" qanuna nəzərdə tutulan dəyişiklərdə (birinci oxunuş) isə

dəmir yolu, metropoliten və tramvay xətlərinin, tunellərin, magistral neft və qaz boru kəmərlərinin, yüksək gərginlikli elektrik şəbəkələrinin və digər infrastruktur obyektlərinin tikintisi üçün torpaqların dövlət ehtiyacları məqsədilə alınması hüquq əsaslarının genişləndirilməsi təklif olunur. Dəyişikliklərə əsasən, dövlət əhəmiyyətli yollarla yanaşı, tunellərin, o cümlədən metro tunellərinin, magistral neft və qaz boru kəmərlərinin, yüksək gərginlikli elektrik şəbəkələrinin, kanalizasiya və digər hidrotexniki qurğuların, eləcə də dəmir yolu, metropoliten və tramvay xətlərinin tikintisi və quraşdırılması torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınmasına əsas verən hallar sırasına daxil edilir. Bundan başqa, dəniz və hava limanlarının, aerodromların, dəmiryolun, metropoliten və tramvay stansiyalarının, həmçinin depoların tikilməsi və genişləndirilməsi də bu məqsədlər üçün torpaqların alınması mümkün olan hallara aid edilir. Layihə ilə "Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" Qanunun 3.1.6-cı maddəsinin ləğvi də nəzərdə tutulur.

Qeyd edək ki, iclasda gündəlikdə olan digər qanun layihələri də qəbul edilib. Sonda spiker Sahibə Qafarova parlamentin növbəti iclasının oktyabrın 30-da keçiriləcəyini bildirib.

Nardar BAYRAMLI

Dünya Bankı Azərbaycana daha çox kapital yatırmağı planlaşdırır

Mərkəzi Bankın (MB) sədrinin birinci müavini Əliyər Məmmədov və maliyyə nazirinin birinci müavini Anar Kərimovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə Dünya Bankının (DB) vitse-prezidenti Antonella Bassani ilə keçirilən görüşdə əməkdaşlıq çərçivəsinə

də həyata keçirilən layihələrin perspektivlərinə diqqət yetirilib. DB Azərbaycanda iqtisadi artıma töhfə vermək üçün əməkdaşlıq strategiyası çərçivəsində bir sıra sahələrdə maliyyə yatırımları edəcəyini, xüsusilə də kiçik və orta biznesə dəstək verəcəyini bəyan edib.

Yeni Ölkə Tərəfdaşlıq Çərçivəsinə əsasən, bölgələrdə kiçik ailə təsərrüfatlarına yardım, iş yerlərinin yaradılması üçün mikrokreditlərin ayrılması, “yaşıl iqtisadiyyat”a keçid prosesində maliyyə donorluğunun təmin edilməsi nəzərdə tutulur.

“Yaşamaq üçün əlverişli Bakı” layihəsinə 500 milyon dollar yönəldiləcək

Dünya Bankı Qrupu 2026-cı maliyyə ilində əvvəlki illərə nisbətən daha çox özəl kapital səfərbər etməyi planlaşdırır. Təkcə, irimiqyaslı “Yaşamaq üçün əlverişli Bakı” (Livable Bakı) layihəsinə 500 milyon dollar yönəldilməsi nəzərdə tutulur. Maliyyə vəsaiti DB-nin struktur bölməsi olan Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankı vasitəsilə təqdim ediləcək. Layihə çərçivəsində Azərbaycan paytaxtının şəhər mühitinin ən aktual ekoloji problemlərinin həlli məqsədilə razılaşdırılmış kapital qoyuluşu və institusional inkişaf tədbirlərinin maliyyələşdirilməsi təmin ediləcək. Layihəyə bir-birini tamamlayan üç investisiya komponenti daxildir. Layihənin birinci komponenti - “Bərk məişət tullantılarının kompleks idarə edilməsi” Bakı və Abşeron rayonu ərazisində bərk məişət tullantılarının idarə olunması infrastrukturunun yenilənməsi üçün tikinti işlərinin maliyyələşdirilməsini, malların və xidmətlərin alınmasını nəzərdə tutur. Əsas investisiyaların təbii mühafizə üzrə beynəlxalq standartlara cavab verən sanitariya poliqonların inşası və istifadəyə verilməsi, tullantıların yüklənməsi stansiyalarının təşkili, həmçinin resursların çıxarılmasının səmərəliliyinin artırılması və tullantıların basdırılması həcmələrinin azaldılması məqsədilə materialların çeşidlənməsi və rekuperasiya obyektlərinin yaradılması daxildir. Bu komponent həmçinin tullantıların əmələ gəldiyi mənbələrdə ayrı-ayrı toplanmasının təkmilləşdirilməsi, təkrar emalin inkişafı və qapalı dairəvi iqtisadiyyatın formalaşdırılması üzrə tədbirlərin dəstəklənməsini nəzərdə tutur.

“Çirkənlmiş göllərin və ərazilərin rekultivasiyası” adlanan ikinci komponent ən genişmiqyaslı komponent hesab olunur və təbii su hövzələrinin və neftlə

Üçüncü komponent olan “İnstitusional gücləndirmə” dövlət orqanlarının ekoloji cəhətdən əlverişli və dayanıqlı şəhər mühitinin planlaşdırılması, idarə edilməsi və qorunub saxlanması sahəsində potensialının inkişafına hədəflənib. Əsas tədbirlər inteqrasiya olunmuş şəhər planlaşdırılması və idarə edilməsi sahəsində imkanların gücləndirilməsini, torpaq resurslarının idarə edilməsi sistemlərinin yaradılması və təbii, bərk məişət tullantılarının idarə edilməsi sektorunda islahatlar, o cümlədən normativ islahatlara, tarif tənzimlənməsi sahəsində islahatlar və normativ-hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsinə köməklik göstərilməsini əhatə edir.

təli sərmayə proqramı hesab edilə bilər.

Bank “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər”in 5-ci istiqaməti olan “təmiz ətraf mühit və yaşıl artım ölkəsi” hədəfinin reallaşmasına töhfə verəcəyini də bəyan edib. DB 2027-ci ilədək ölkəmizdə 8 küllək və günəş elektrik stansiyalarının qurulması və enerji sisteminə inteqrasiyası məqsədilə maliyyə dəstəyini göstərəcək. Həmçinin, işğaldan azad olunmuş ərazi-

“FINGROW” - “İş yerləri və iqtisadi artım üçün maliyyə əlçatanlığı” layihəsi

DB-nin Cənubi Qafqaz üzrə regional direktoru Roland Prays yaxın günlərdə “İş yerləri və iqtisadi artım üçün maliyyə əlçatanlığı” (FINGROW) layihəsinə dəstək verəcəyini qeyd edib. Vurgulanıb ki, “FINGROW” layihəsi üzrə nəzərdə tutulan qismən kredit zəmanəti və kapital maliyyələşdirilməsi komponentlərinin həyata keçirilməsi üçün müvafiq maliyyələşdirmə və hüquqi mexanizmlərin formalaşdırılması,

eləcə də layihənin konseptual çərçivəsinin müəyyənləşdirilməsi istiqamətində işlər yekunlaşmaqdadır. Eyni zamanda, DB digər infrastruktur təminatı inkişafına yönəlməmiş təşəbbüslərin həyata keçirilməsi istiqamətində dəstəyini davam etdirəcəyini bəyan edib.

Dünya Bankının Azərbaycan üzrə baş iqtisadçısı Stiv Loris Qi-Dibi isə bildirib ki, DB Azərbaycan hökuməti ilə birgə ölkədə iqtisadi artımın sürətləndirilməsinə yönəlməmiş struktur islahatlarını üç əsas istiqamətdə prioritetləşdirib. Birinci istiqamət dövlət şirkətləri ilə özəl sektor üçün bərabər şəraitin yaradılmasını da dəstəkləyəcək. Bu, daxili rəqabətin gücləndirilməsində mühüm əhəmiyyət daşıyır. İkinci istiqamət xarici rəqəbatqabiliyyətin artırılmasıdır. Bu kontekstdə qeyri-neft sahələrinə birbaşa xarici investisiyaların cəlb edilməsi, ticarət siyasətinin təkmilləşdirilməsi, eləcə də xammal idxalı və yerli məhsulların hədəf bazarlarına çıxarılması zamanı xərclərin azaldılması məqsədilə qeyri-neft sahələrinin sadələşdirilməsi nəzərdə tutulur. Üçüncü istiqamət isə qeyri-neft sahələrində məhsuldarlığın artırılmasıdır.

“Yaşıl” inkişaf üçün dəstək

lərdə bərpə olunan enerji mənbələrinə sərmayələrin yönəldilməsi, “ağıllı şəhər və ağıllı kənd” konsepsiyalarının tətbiqində “yaşıl texnologiyalar”ın və “yaşıl enerji zonası” layihələrinin icrasında da yaxından iştirakını etmək marağını ifadə edib.

E.CƏFƏRLİ

Azərbaycanın iqtisadi potensialının təqdimatı

Dohada keçirilən IX Ümumdünya İnvestisiya Forumunda ölkəmizin investisiya mühitindən bəhs edilib

Qəterin paytaxtı Doha şəhərində keçirilən IX Ümumdünya İnvestisiya Forumunda Azərbaycanın iqtisadi imkanları və sərmayə mühiti haqqında məlumat verilib.

Çıxışda Forum çərçivəsində təşkil olunan “Gələcəyin qurucularına investisiya” dəyirmi masada çıxış edən iqtisadiyyat nazirinin müavini Elnur Əliyev Azərbaycanın iqtisadi şəxsləndirmə və rəqəbat qabiliyyətinin artırılması istiqamətində həyata keçirdiyi çoxşaxəli islahatlarla bəhs edərək bildirib ki, ölkəmiz regiondan kənarda bir sıra ölkələr üçün etibarlı iqtisadi tərəfdaşa, enerji təchizatçısına çevrilib. Hazırda Azərbaycan öz xarici tərəfdaşları ilə əlaqələri dərinləşdirir, yeni investisiyalar və təkrar investisiyalar yaratma-

ğa davam edir. Ölkəmizin enerji sektoruna cəlb olunan beynəlxalq investisiyalar infrastrukturla yanaşı, peşəkar bacarıqların, təcrübənin və beynəlxalq tərəfdaşlıqların inkişafına töhfə verməkdədir. Ölkəmiz rəqəmsal gələcəyə hazırlıqlı sahibkarlıq ekosistemlərinin formalaşdırılması, sənəi intellekt və rəqəmsallaşmanın yaratdığı imkanların səfərbər olunması, innovasiya, inklüzivlik və dayanıqlı iqtisadi inkişafın təmin edilməsində xarici biznes icması ilə əlaqələri də artırır. Xüsusilə də qeyri-neft-qaz məhsullarının ixrac imkanlarının genişləndirilməsi, yerli müəssisələrin rəqəbat qabiliyyətinin artırılması və beynəlxalq bazarlara çıxışının dəstəklənməsi əsas prioritetlərdəndir və bu istiqamətdə investorlarla qarşılıqlı layihələrin icrası təşviq olunmaqdadır.

Ölkəmiz beynəlxalq sərmayədarlarla daha sıx çalışmaqdadır

beynəlxalq standartlara uyğunlaşması, iri alıcılarla əlaqələrinin qurulması və ixrac bazarlarına çıxışının dəstəklənməsi üzrə məqsədyönlü təşəbbüslər davam etdirilir. Azərbaycan sürətlə dəyişən global iqtisadi mühitdə beynəlxalq sərmayədarlarla daha sıx çalışaraq birgə söylərinin səfərbər edilməsi sayəsində qabaqcıl təcrübələrin mübadiləsi və tərəfdaşlıqların gücləndirilməsinə nikbin yanaşır. Bu istiqamətdə UNC-TAD-ın əlaqələndirici rolunu və birgə təşəbbüslərin sahibkarlar üçün yeni imkanların yaradılmasına və onların global iqtisadi proseslərdə iştirakının genişləndirilməsinə töhfə verəcək.

program təsdiq edilib və strateji xətlərdən biri cənəbi iş adamlarını bu sahəyə cəlb etmək motivasiyalarıdır. Bütün bunlar yerli və xarici investisiyalar üçün də əla fürsət deməkdir. E.Əliyev vurğulayıb ki, Orta Dəhlizin, bərpə olunan enerji və rəqəmsal infrastruktur layihələrinin iqtisadi faydasının artırılması üçün yerli şirkətlərin bu layihələrdə iştirakı, yeni texnologiyaların tətbiqi və kadrların peşəkar bacarıqlarının inkişafı ölkəmiz üçün önəm daşıyır. Həmçinin, BMT-nin Ticarət və İnkişaf üzrə Konfransı (UNCTAD) və digər tərəfdaşlarla əməkdaşlıq çərçivəsində kiçik müəssisələrin

Global platformanın Azərbaycan üçün əhəmiyyəti

Qeyd edək ki, IX Ümumdünya İnvestisiya Forumu geosiyasi gərginlik, iqtisadi parçalanma və sürətli texnoloji dəyişikliklər fonunda global investisiya məsələlərinin müzakirəsi üçün dövlət siyasətini formalaşdırın şəxsləri, investorları, biznes liderlərini və beynəlxalq maliyyə institutlarının nümayəndələrini bir araya gətirmək məqsədilə təşkil olunub. Forum çərçivəsində investisiya siyasəti üzrə dialoq, sənəi intellektə investisiyalar, dayanıqlı maliyyə və biznes, iqlim, ətraf mühit və okeanlar, investisiyaların təşviqi və xüsusi iqtisadi zonalar, sahibkarlıq, turizm və mədəniyyət üzrə tədbir və müzakirələr keçirilib.

Global investorlar üçün strateji platforma olan Forum Azərbaycanın regionda cəlbədi investisiya mərkəzinə çevrildiyini təsdiq edir. Forum çərçivəsində keçirilən tədbirdə iştirakı və dünyanın nüfuzlu şirkət üzvləri tərəfindən ünvanlanan sualları cavablandırması bir daha Azərbaycanın sərmayədar ölkə imicini təsdiq etməklə yanaşı, sərmayə iqlimi barədə beynəlxalq

xalq iqtisadi icmaya ətraflı məlumatların çatdırılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Qeyd edildiyi kimi Azərbaycanda siyasi sabitlik, təhlükəsizlik, iqtisadi mühitin əlverişliliyi xarici investorlar üçün də xüsusi diqqətdə saxlanılır və onlar daha stabil ölkələrə sərmayələr yatırır. Son 20 ildə ölkəmiz 350 milyard dollar həcmində sərmayələrin cəlb olunması və onun yansımasını birbaşa xarici kapital olması da məhz qeyd edilən mühüm faktorlarla əlaqədardır.

Beləliklə, IX Ümumdünya İnvestisiya Forumu Azərbaycanın uzunmüddətli investisiya strategiyasının mühüm platformasına çevrilən genişmiqyaslı, strateji program olduğunu təsdiqləməklə, yeni layihələrin təqdimatını həyata keçirmək, regional əməkdaşlığı genişləndirmək və Azərbaycanın Şərq ilə Qərbi arasında iqtisadi körpini praktiki layihələr vasitəsilə nəmayiş etdirmək baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycanın investisiya siyasətinin beynəlxalq səviyyədə təqdimatına xidmət edir.

E.CƏFƏRLİ

Əlverişli sərmayə mühitində...

2026-cı ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycan iqtisadiyyatına xarici investisiya qoyuluşu 18,3 faiz artaraq 3 milyard 537,2 milyon manat təşkil edib.

Hesabat dövründə xarici investisiyaların

3 milyard 433 milyon manatı və ya 97,1 faizi Böyük Britaniya, Türkiyə, BƏƏ, Rusiya, ABŞ, İsveçrə, Yaponiya, İran, Macarıstan, Fransa, Hindistan və Çin sərmayədarlarına məxsus olub. Yerdə qalan kapital qoyuluş-

ları digər xarici mənbələrin payına düşür.

Ümumilikdə, cari ilin üçüncü rübünə qədər Azərbaycanda əsas kapitalla 14 milyard 688,6 milyon manat investisiya yönəldilib. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisə-

Xarici investisiyaların həcmi 18 faizdən çox artıb

də real ifadədə 10,9 faiz çoxdur. Son 1 ildə neft-qaz sektoruna investisiya qoyuluşu 30,8 faiz artaraq 4 milyard 875,2 milyon manat, qeyri-neft-qaz sektoruna investisiya qoyuluşu isə 3,1 faiz artaraq 9 milyard

813,4 milyon manat təşkil edib.

Beləliklə, qeyd edilən dövr ərzində ölkə iqtisadiyyatına kapital yatırımlarının təxminən 25 faizi və ya dördüdə biri xarici ölkələrin sərmayələrindən ibarət olub.

Siyasi sabitlik sərmayələri təşviq edir

Azərbaycan iqtisadiyyatına sərmayə qoyuluşlarının artmasında ən mühüm amillərdən biri ölkədə təmin edilmiş sağlam və müntəb inqisadi mühitidir.

Ötən əsrin 90-cı illərinin ortalarında Azərbaycan xarici investorlarla əməkdaşlığa xüsusi önəm verərək dünyanın aparıcı şirkətləri ilə birlikdə həm ölkəmiz, həm də region üçün mühüm əhəmiyyət kəşb edən layihələrə imza atıb. Investorların hüquq və mənafelərinin qorunması, mülikyyətin toxunulmazlığı, yerli və xarici sa-

hibkarlara bərabər fəaliyyət şəraitinin yaradılması, “İnvestisiya fəaliyyəti haqqında” və “Xarici investisiyaların qorunması haqqında” qanunların qəbul edilməsi, Rəqəbat Məcəlləsinin qüvvəyə minməsi sərmayə cəlbədiciliyini artırır.

Azərbaycan hökumətinin bir sıra xarici ölkələrlə ikiqat vergi tutmanın aradan qaldırılması, investisiyaların təşviqi və qarşılıqlı qorunması haqqında sazişlər imzalaması da investisiya qoyuluşunu təşviq edib. Ölkəmiz beynəlxalq müstəvidə iki-

tərəfli əməkdaşlıq çərçivəsində 30-dək ölkə ilə sərmayələrin təşviqi və qarşılıqlı qorunması haqqında sazişlər imzalayıb ki, həmin dövlətlərin investorlarının ölkəmiz iqtisadiyyatında potensial sərmayədar kimi xüsusi payı artmağa başlayıb.

Beləliklə, qeyd edilən təşviqədi tədbirlər, dövlət xarici investorlara olan dəstəyi sayəsində 2004-2025-ci illər ərzində iqtisadiyyatımıza 350 milyard dollar həcmində sərmayə qoyulub, onun əhəmiy-

“BBB” reytingi xarici iş adamları üçün əlverişli imkanlar yaradır

Azərbaycanda həyata keçirilən məqsədyönlü iqtisadi islahatlar, əlverişli hüquqi və institusional mühitin formalaşdırılması nəticəsində Azərbaycanın investisiya cəlbədiciliyi, xarici və yerli sərmayədarların marağı daha da artır. Ölkəmizdə reallaşdırılan uğurlu sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının nəticələri “Moody’s”, “Fitch Ratings” kimi beynəlxalq reyting agentliklərinin son hesabatlarında da təsdiqini tapır, ölkəmizin kredit reytingi yüksəlir. “Standard & Poor’s” və “Mood’s” reyting agentlikləri cari ildə Azərbaycanın investisiya və kredit reytingini artıraraq “BB+” səviyyəsinə qaldırıb. “Fitch Ratings” agentliyi Azərbaycanın yerli və xarici valyutada uzunmüddətli

olan etimadı, ölkəmizdə hökm sürən təhlükəsizlik və sabitlik mühitinin bariz göstəricisidir.

dövlət suveren investisiya reytingini “pozitiv” proqnoz ilə “BBB” səviyyəsində təyin edib. Bütün bunlar bir

daha göstərir ki, Azərbaycan inkişaf etmiş ölkə kimi dünyanın aparıcı investorlarının daim diqqət mərkəzindədir.

Beynəlxalq Valyuta Fondu (BVF) dünya ölkələrində investisiya cəlbədiciliyi mühiti ilə bağlı 2024-cü ilə dair hesabatında Azərbaycanı ən yaxşı ölkələr qrupunda qərarlaşdırıb. Belə ki, ölkəmiz ən yaxşı investisiya mühitində malik “Top-7” qrupunda yer alıb. BVF-nin reytingində xarici investorlar üçün əlverişli müntəb iş şəraitinin yaradılması, bütün hüquqi təminatlarla əhatə olunması təqdir edilir.

Hazırda Azərbaycan iqtisadiyyatının müxtəlif sahələrində fəaliyyət göstərən xarici investisiyalı şirkətlərin sayı 7 mindən artıqdır. Təkcə, 2025-ci ildə Azərbaycanda qeydiyyatla alınmış kommersiya hüquqi şəxslərin təxminən 900-ü xarici investisiyalı şirkətlər olub.

E.CƏFƏRLİ

Ölkəmizdə minlərlə xarici kapitallı şirkət fəaliyyət göstərir

Hazırda Azərbaycanda minlərlə xarici kapitallı şirkət fəaliyyət göstərir. Bu, ölkəmizdə müasir korporativ idarəetməyə əsaslanan, rəqəbatlı və dayanıqlı iqtisadiyyatın formalaşmasına mühüm töhfədir. Əldə edilmiş etimad sayəsində əksər xarici şirkətlər bu gün də mənfəətlərinin ölkə iqtisadiyyatına təkrar investisiya etməyi seçirlər.

Ölkəmizin ərazi bütövlüyü təmin olunan sonra Azərbaycanın söyləri ilə regionda uzunmüddətli sülh, sabitlik və dayanıqlı inkişafın əsası qoyuldu. Hazırda Azər-

baycan xarici siyasətində artıq iqtisadi diplomatiyaya üstünlük verərək diqqətini yeni əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasına, qeyri-neft sahələrinin, xüsusilə də ölkənin turizm potensialının daha da güclənməsinə istiqamətləndirir.

Azərbaycanın əlverişli coğrafi mövqeyi ölkəmizi regional iqtisadi siyasətin strateji mərkəzinə çevirir. Orta Dəhliz üzrə tranzit yeri daşımalarının həcmi ildən-ilə artır. Gələcək illərdə, xüsusilə də Zəngəzur koridorunun işə düşməsi ilə bu göstəricinin daha

da artması gözlənilir. Ölkədə yaradılmış müasir infrastruktur, o cümlədən Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı, Ələt Azad İqtisadi Zonası və müasir dəmir yolu infrastrukturuna sərmayədarlara global bazarlara birbaşa çıxış və yüksək tranzit səmərəliliyi təklif edir. Eyni zamanda xüsusi iqtisadi zonalar, müasir nəqliyyat və rəqəmsal infrastruktur istehsal, logistika, bərpə olunan enerji, rəqəmsal xidmətlər və yüksək dəyərli kənd təsərrüfatı üçün hazır platformalar təqdim edir.

E5-in müdafiə nazirləri: Avropa Ukraynaya dəstəyi genişləndirəcək

Avropa Rusiyanın yeni hücumları və qışın yaxınlaşması fonunda bu ölkəyə təzyiqi artırmağa və Ukraynaya hərbi dəstəyi genişləndirməyə davam edəcək.

“Report”-un məlumatına görə, bunu Fransa, Almaniya, İtaliya, Polşa və Böyük Britaniya (E5 ölkələri) müdafiə nazirlərinin Parisdə keçirilən toplantısında Avropa İttifaqının (Aİ) xarici işlər və təhlükəsizlik siyasəti üzrə ali nümayəndəsi Kaya Kallas, komissar Andris Kubilis və NATO baş katibinin müavini Radmila Sekerinskanın iştirakı ilə keçirilən görüşün iştirakçıları bildiriblər. “Ukraynada tez bir zamanda sülhə ümid azdır”, - K.Kallas mətbuat konfransında Rusiyanın bu yaxınlarda Kiyevə qarşı kütləvi zərbələr endirdiyini və Qara dənizdə mülki gəmilərə hücum etdiyini vurğulayaraq bildirib.

Onun sözlərinə görə, Aİ oktyabrda müharibənin başlanğıcından bəri fərdlərə və

təşkilatlara qarşı ən böyük sanksiya paketini qəbul edib, həmçinin yeni məhdudiyyətlər üzərində işləməyə davam edir. K.Kallas deyib ki, Rusiyanın kölgə donanmasına təzyiq artıq sanksiyalardan yan keçərək neft daşıyan yüklərlə tankeri marşrutları dəyişdirməyə və əlavə xərclər çəkməyə məcbur edib.

Kallas həmçinin Avropanın müdafiə imkanlarının gücləndirilməsinin və onların praktik tətbiqinin vacibliyini vurğulayıb ki, Aİ-nin hərbi xərclərinin artması Avropa silahlı qüvvələrinin imkanlarının real artmasına səbəb olsun.

Almaniyanın müdafiə naziri Boris Pistorius bildirib ki, Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin atəşkəs və ya sülh yolu ilə həlli qəbul etməyə hazır olduğunu göstərən heç bir

əlamət görmür.

“Vladimir Putinin atəşkəs və ya hətta sülhə maraqlandığını heç nə, qətiyyəv heç nə göstərmir”, - o, deyib. Nazir əlavə edib ki, Moskva enerji və su infrastrukturuna sis-

tematik hücumlar vasitəsilə vaxt itirməyə və Ukrayna əhalisinə təzyiqi artırmağa çalışır.

B.Pistoriusun sözlərinə görə, Avropa ölkələri E5 çərçivəsində müdafiə siyasətlərini daha sıx əlaqələndirmək niyyətindədir. Nazirlər həmçinin görüşləri baş qərarğah rəislərinin müavinləri və siyasi direktorların iştirakı ilə siyasət və planlaşdırma üzrə məsləhətləşmələrlə tamamlamaq barədə razılığa gəliblər. İlk belə danışıqların ilin sonuna qədər Berlində keçirilməsi planlaşdırılır.

Böyük Britaniyanın müdafiə naziri Ues Striting Rusiyanın “Soyuq müharibə”nin sonundan bəri Böyük Britaniya və NATO üçün yaratdığı təhlükəni ən ciddi təhlükə adlandırıb.

Onun sözlərinə görə, söhbət təkə Ukraynaya qarşı müharibədən yox, həm də Avropa ölkələrinin sabitliyini pozmağa və NATO-nun birliyini pozmağa yönəlmis hərəkətlərdə özünü göstərən hibrid təhdidlərdən gədir. U.Striting bu cür hərəkətləri dövlətin sponsorluq etdiyi terrorçuluq adlandırıb.

O, həmçinin Britaniya hökumətinin müdafiə xərclərini artırmağa davam edəcəyini bildirib. Müdafiə naziri Böyük Britaniyanın müdafiə xərclərinin ÜDM-in hazırkı 2,3 %-dən 2,7 %-ə qədər artırılmalı olduğunu və ölkənin 2035-ci ilə qədər NATO-nun ÜDM-in 3,5 %-i hədəfinə doğru irəliləmək niyyətində olduğunu bildirib.

Görüş iştirakçıları “daha güclü NATO” çərçivəsində Avropanın müdafiəsinin gücləndirilməsi və Ukraynaya davamlı dəstək prinsipinə sadiq olduqlarını təsdiqləyiblər. E5 müdafiə nazirlərinin növbəti görüşü 2027-ci ilin martında Romada keçiriləcək.

Miqrasiya - XXI əsrin global sınağı

İnsanların sərbəst hərəkəti, dövlətlərin təhlükəsizliyi və insan hüquqları arasında tarazlıq

Dünyada sərhədlər xəritələrdə dövlətlərin suverenliyini müəyyən edir, insanların həyatında isə çox vaxt ümidlə çətinlik, təhlükəsizliklə risk, iqtisadi imkanlarla ailədən ayrılıq arasındakı xətti göstərir. Bir insan daha yaxşı iş tapmaq, övladlarına keyfiyyətli təhsil vermək, ailəsinə maddi dəstək göstərmək üçün ölkəsini tərk edir. Başqası müharibədən, təqibdən, zorakılıqdan və ya yaşayışını mümkünəşən edən şəraitdən qaçmağa məcbur qalır. Hər iki halda sərhədi keçən insan global iqtisadiyyatın, beynəlxalq siyasətin və hüququn kəsişdiyi məkana daxil olur. Miqrasiya bu gün yalnız insanların bir ölkədən digərinə köçməsi deyil, dövlətlərin demoqrafik gələcəyinə, əmək bazarlarına, sosial təminat sistemlərinə, təhlükəsizlik siyasətinə və insan hüquqlarının real müdafiəsinə təsir göstərən mürəkkəb beynəlxalq prosesdir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı 18 dekabr tarixini Beynəlxalq Miqrantların Günü elan edərək təsdiqlənmiş tarix seçmişdi. Məhz 18 dekabr 1990-cı ildə BMT Baş Assambleyası bütün miqrant işçilərin və onların ailə üzvlərinin hüquqlarının müdafiəsinə dair Beynəlxalq Konvensiyanı qəbul etmişdi. On il sonra, 2000-ci ilin dekabrında həmin tarix Beynəlxalq Miqrantların Günü kimi təsis olundu. Bu qərarın arxasında mühüm prinsip dayanır. İnsanın başqa ölkədə yaşaması və işləməsi onun əsas hüquqlarının itirilməsi demək deyil. Miqrasiya siyasəti dövlətin suveren hüququ olaraq qalır, lakin dövlət sərhədini aşmaqla insan ləyaqəti sərhəddən kənarda qalmır.

Bu prinsipin əhəmiyyəti 2026-cı ildə daha aydın görünür. Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının bu il üçün Dünya Miqrasiya Həssaslıq Raporu, 2024-cü ilin ortalarında dünyada beynəlxalq miqrantların sayı təxminən 304 milyona çatıb. Bu, dünya əhalisinin təqribən 3,7 faizidir. Başqa sözlə, beynəlxalq sərhədləri keçərək başqa ölkədə yaşayan milyonlarla insan müasir dünyanın iqtisadi və sosial həyatının ayrılmaz hissəsinə çevrilib. Bununla belə bu rəqəmi düzgün şərh etmək vacibdir. Dünya əhalisinin böyük əksəriyyəti hələ də doğulduğu ölkədə yaşayır. Miqrasiya hələlik bütün bəşəriyyəti əhatə edən universal təcrübə deyil, lakin miqrantların cəmi dünya əhalisinin kiçik hissəsini təşkil etsə də, onların iqtisadiyyata, əmək bazarına və beynəlxalq münasibətlərə təsiri çox böyük ola bilər.

Miqrasiyanı yalnız böhran, sərhəd nəzarəti və qanunsuz keçid anlayışlarıyla izah etmək reallığın mühüm hissəsini kölgədə qoyur. İnsanların ölkə dəyişməsinin başlıca səbəblərindən biri əmək və gəlir imkanlarıdır. Həkimlər, mühəndislər, tikinti işçiləri, sürücülər, kənd təsərrüfatı işçiləri, tədqiqatçılar, tələbələr və texnologiya mütəxəssisləri beynəlxalq hərəkətiliyin müxtəlif formalarını təmsil edirlər. Bir sıra ölkələrdə miqrantlar yerli işçi qüvvəsinin çatışmadığı sahələrdə çalışır, vergi ödəyir, xidmətlər göstərir, sahibkarlıq yaradır və iqtisadi fəallığı dəstəkləyirlər. Mənşə ölkələri isə onların göndərdiyi pul köçürmələri hesabına ailələrin yaşayış xərclərini, təhsilini, səhiyyəsini və kiçik biznes təşəbbüslerini maliyyələşdirə bilər. Lakin bu prosesin digər tərəfi də var: əgər bir ölkə yüksək ixtisaslı kadrlarını uzun müddət itirir, digər ölkə isə onların təhsilinə və peşə hazırlığına sərməyə qoymadan həmin mütəxəssislərdən faydalanırsa, mənşə ölkəsində insan kapitalının azalması riski yaranır. Bu, xüsusilə həkimlərin, müəllimlərin və mühəndislərin çatışmazlığıyla üzləşən dövlətlər üçün ciddi məsələdir. Eyni zamanda, miqrantların göndərdiyi vəsaitlər ailələrin maddi vəziyyətini yaxşılaşdırsa da, milli iqtisadi inkişafın davamlı modeli yalnız pul köçürmələrinə əsaslanma bilməz. Əsas məsələ miqrasiyanı insanın seçim imkanlarını genişləndirən prosesə çevirmək, eyni zamanda onun məcburiyyət nəticəsində baş verməsinin qarşısını almaqdır.

Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının 2026-cı il hesabatında vurğulanan mühüm nəticələrdən biri də budur: təhlükəsiz, nizamlı və qanuni miqrasiya yollarının möhüddəşdirilməsi miqrasiyanı avtomatik dayandırır. Əksinə, belə məhdudiyyətlər bəzi insanları daha təhlükəli marşrutlara, qeyri-rəsmi vasi-

təçilərə və istismar riski yüksək olan şəbəkələrə yönəldə bilər. Bu zaman həm insanların həyatı təhlükə altına düşür, həm də dövlətlərin sərhəd idarəçiliyi və xilasətmə xidmətləri üzərinə əlavə yük düşür. Deməli, effektiv miqrasiya siyasəti təkə qadağalardan ibarət ola bilməz, bu siyasət qanuni iş qəbul mexanizmlərini, şəffaf viza prosedurlarını, insan alverinə qarşı mübarizəni, beynəlxalq əməkdaşlığı və miqrantların hüquqlarının müdafiəsini bir sistemdə birləşdirməlidir.

Miqrant hüquqları: beynəlxalq öhdəliklərlə real həyat arasındakı məsafə

Miqrasiya məsələsinin ən həssas tərəfi hüquqi statusla insan hüquqları arasındakı münasibətdir. Dövlətlər kimin ölkəyə daxil ola biləcəyini, hansı şərtlərlə yaşayış işləməsinin əsas hüquqlarının qorunması bir-birinə zidd məqsədlər kimi təqdim edilə bilər. Qanuni miqrasiya qaydalarının tətbiqi, insan alverinin qarşısının alınması və ictimai təhlükəsizliyin qorunmasıyla miqrantların ləyaqətli rəftara, əməkhaqqına, ədalətli hüquqi prosedurlara və ayrı-seçkilikdən müdafiəyə çıxışını təmin etmək eyni vaxtda mümkündür. Beynəlxalq Əmək Təşkilatının mövqeyi də bu baxımdan əhəmiyyətldir: beynəlxalq əmək standartları müvafiq istisnalar nəzərə alınmaqla işçilərə onların vətəndaşlığından və miqrasiya statusundan asılı olmayaraq tətbiq edilir. Təşkilatın əmək miqrasiyası üzrə əsas konvensiyaları arasında 1949-cu il tarixli 97 sayılı və 1975-ci il tarixli 143 sayılı konvensiyalar yer alır. Bu standartların məqsədi əmək bazarını tənzimləməklə yanaşı, miqrant işçilərin istismarının və ayrı-seçkilərin qarşısını almaqdır.

Praktikada isə hüquqi təminatla gündəlik həyat arasında ciddi boşluqlar yaranma bilər. İşgötürən tərəfindən əməkhaqqının verilməməsi, əmək müqaviləsinin olmaması, pasportun götürülməsi, təhlükəli iş şəraiti, yaşayış icazəsindən asılılıq və şikayət etmədən ölkədən çıxarılmaq qorxusu miqrantı müdafiəsiz vəziyyətə sala bilər. Dil bariyeri, hüquqi yardımın olçatan olmaması və yerli qurumlara etimadsızlıq da bu problemləri dərinləşdirir. Xüsusilə qeyri-rəsmi məşğulluq münasibətlərində işçinin hüquqlarını tələb etməsi çətinləşir: insan həm gəlir mənbəyini, həm də ölkədə qalmaq imkanını itimlədən ehtiyatlana bilər. Belə şəraitdə dövlətin məsuliyyəti sərhədi qorumaqla bitmir, əmək müfəttişliyi, məhkəmələr, hüquqi yardım xidmətləri, konsulluqlar və miqrasiya orqanları arasında səmərəli əməkdaşlıq tələb olunur. Qanunsuz vasitəçilik və insan alveriyə mübarizə aparılarkən istismar qurbanlarının özlərinin cəzalandırılması riskinə də diqqət yetirilməlidir. İnsan alveriyə miqrant qaçaqçılıqlığı hüquqi baxımdan eyni anlayışlar deyil: birincisi istismar məqsədilə insanın cəlb edilməsi və ya onun üzərində nəzarətin həyata keçirilməsi, ikincisi isə maddi mənfəət müqabilində şəxsin dövlət sərhədindən qanunsuz keçirilməsi ilə bağlıdır. Bu fərqlin düzgün müəyyən edilməsi həm istintaq, həm də zərərçəkənlərin müdafiəsi üçün vacibdir.

BMT-nin 2018-ci ildə qəbul etdiyi Təhlükəsiz, nizamlı və qanuni miqrasiya üzrə Qlobal Pakt bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlığın əsas çərçivələrindən biridir. Sənəd 23 məqsədi əhatə edir və mənşə, tranzit və təyinat ölkələrinin birgə fəaliyyətini təşviq edir. Pakt hüquqi baxımdan məcburi beynəlxalq müqavilə deyil, onun əhəmiyyəti dövlətlər arasında ortaq yaşamaşa, məlumat mübadiləsi və praktiki əməkdaşlıq üçün istiqamət müəyyən etməsindədir. Sənəd eyni zamanda dövlət suverenliyini, qanunun aliliyini və insan hüquqlarını miqrasiya idarəçiliyinin bir-birini tamamlayan prinsipləri kimi nəzərdə tutur.

Burada mühüm sual ortaya çıxır: beynəlxalq sənədlərin sayı artdığı halda niyə miq-

rantların təhlükəsizliyi və hüquqlarının qorunması hələ də global problem olaraq qalır? Cavab yalnız hüquqi normaların mövcudluğunda deyil, onların həyata keçirilməsindədir. Dövlətlər beynəlxalq platformalarda əməkdaşlığa razılıq verə bilər, lakin real nəticə sərhəd-keçid məntəqələrində, əmək bazarında, miqrasiya mərkəzlərində, məhkəmələrdə və yerli icmalarda qəbul edilən qərarlardan asılıdır. Qanuni yolların olçatanlığı, müraciətlərə baxılma müddəti, iş qəbulun şəffaflığı, ailələrin birləşməsi imkanları və geri qaytarılma prosedurlarının hüquqa uyğunluğu miqrasiya siyasətinin real keyfiyyətini müəyyən edir.

Qaçqın, məcburi köçkün və miqrant: hüquqi fərqlər niyə vacibdir?

İctimai müzakirələrdə “miqrant”, “qaçqın” və “məcburi köçkün” anlayışları bəzən eyni mənada işlədilir. Halbuki onların hüquqi məzmunu fərqlidir. Beynəlxalq miqrant başqa ölkədə yaşayan şəxs üçün istifadə olunan geniş statistik anlayışdır. Bu termin özlüyündə həmin şəxsin niyə köçdüyünü və

hansı hüquqi statusa malik olduğunu göstərmir. Qaçqın statusu isə xüsusilə 1951-ci il Qaçqınların statusuna dair Konvensiya və 1967-ci il Protokolu çərçivəsində təqib qorxusu və müəyyən hüquqi meyarlarla əlaqələndirilir. Məcburi köçkün isə ölkəsinin beynəlxalq sərhədini keçmədən öz yaşayış yerini tərk etməyə məcbur olmuş şəxsdir. Bu fərqlər sadəcə terminoloji məsələ deyil, onlar hansı hüquqi təminatların tətbiq ediləcəyini, dövlətin hansı öhdəliklər daşdığını və beynəlxalq qurumların hansı mexanizmlərdən istifadə edə biləcəyini müəyyənləşdirir. Məsələn, qaçqının müdafiəsində əsas prinsiplərdən biri şəxsin həyatına və ya azadlığına ciddi təhlükə yaranma biləcəkdir yox qaytarılmasıdır. Digər tərəfdən, iqtisadi səbəblərlə köçən şəxsin hüquqi statusu fərqli ola bilər, lakin bu, onun işgüzarlığı, qeyri-insani rəftara və ya istismara məruz qalmasına haqq qazandırmır.

İqlim dəyişikliyi bu hüquqi çərçivənin qarşısında yeni və mürəkkəb suallar yaradır. Quraqlıq, su çatışmazlığı, daşqınlar və dəniz səviyyəsinin qalxması insanların yaşayış yerlərini tərk etməsinə səbəb ola bilər. Bununla belə iqlim səbəbindən hərəkət edən şəxslər avtomatik olaraq 1951-ci il Konvensiyasına əsasən qaçqın sayılmırlar. Onların müdafiəsi konkret vəziyyətdən, təhlükənin xarakterindən, təqib olunan milli və beynəlxalq hüquq normalarından asılıdır. Buna görə də iqlim və miqrasiya siyasətinin əlaqələndirilməsi yalnız humanitar yardım məsələsi deyil, həm də gələcək hüquqi mexanizmlərin təkmilləşdirilməsi problemidir.

Müasir miqrasiyanın başqa bir xüsusiyyəti onun bir səbəbdən yox, bir neçə amilin birləşməsindən doğmasıdır. İnsan əvvəlcə iş tapmaq üçün köçməyi planlaşdırsa, sonradan ölkəsində təhlükəsizlik vəziyyəti pisləşdiyi üçün geri qayda bilməyə bilər. Digəri təhsil məqsədilə xaricə gedə, ailəsinin iqtisadi çətinlikləri səbəbindən işləməyə məcbur qala bilər. Buna görə miqrasiya siyasəti insanların həyatını yalnız bir hüquqi kateqoriyaya sığışdırmaqla, fərdi halları və yaranan riskləri nəzərə almamalıdır.

Avropa və digər təyinat ölkələri qarşısında dilemma

Miqrasiya Avropada siyasi debatların ən mübahisəli mövzularından biri olaraq qalır. Bir tərəfdən əhalinin yaşlanması və bəzi sahələrdə işçi qüvvəsinin çatışmazlığı əmək miqrasiyasına tələbat yaradır; digər tərəfdən dövlətlər sərhədlərin idarə olunması, sığın-

müraciətlərinə vaxtında və ədalətli baxılma; insan alverinə qarşı tədbirlər; dil və peşə hazırlığı; uşaqların təhsil hüququ; miqrantların yerli cəmiyyətə inteqrasiyası.

Dövlətlər eyni zamanda mənşə ölkələriylə əməkdaşlıq etməli, təhlükəsiz və könnüllü qayıdış imkanları yaratmalı, qayıdan şəxslərin yenidən cəmiyyətə uyğunlaşmasını dəstəkləməlidir. Miqrasiya siyasətinin nəticəsi yalnız neçə nəfərin ölkəyə daxil olmasının nəticəsidir. Bu yanaşma həm dövlətin idarəetmə qabiliyyətini, həm də cəmiyyətin təhlükəsizliyini gücləndirə bilər.

Azərbaycan və miqrasiya: mənşə, tranzit və təyinat ölkəsi kimi məsuliyyət

Azərbaycan üçün miqrasiya məsələsi həm milli, həm də regional əhəmiyyət daşıyır. Ölkənin coğrafi mövqeyi, beynəlxalq nəqliyyat və logistika əlaqələri, əmək bazarı, təhsil imkanları və xaricdə yaşayan Azərbaycan vətəndaşları bu sahənin müxtəlif tərəflərini gündəmə gətirir. Azərbaycan vətəndaşların xaricdə təhsil alməsi, işləməsi və peşə təcrübəsi qazanması fərdi inkişafı yanaşı, ölkə ilə digər dövlətlər arasında bilik və iqtisadi əlaqələrin genişlənməsinə də şərait yaradır. Bununla belə xaricdə yaşayan və işləyən vətəndaşların hüquqlarının qorunması, konsulluq dəstəyi və hüquqi məlumatlara çıxışı daim diqqət tələb edir. Azərbaycanın miqrasiya siyasətinin beynəlxalq hüquqla əlaqəsi baxımdan konkret fakt da diqqətləyişdir: BMT-nin Müqavilələr Toplusunun məlumatına görə, Azərbaycan 18 dekabr 1990-cı ildə qəbul edilmiş Bütün miqrant işçilərin və onların ailə üzvlərinin hüquqlarının müdafiəsi haqqında Beynəlxalq Konvensiyaya 11 yanvar 1999-cu ildə qoşulub. Konvensiya 1 iyul 2003-cü ildə qüvvəyə minib. Bu sənəd miqrant işçilərin hüquqlarına dair beynəlxalq hüquqi çərçivənin bir hissəsidir.

Öhdəliklərin praktik əhəmiyyəti həm Azərbaycanda çalışan əcnəbilərin, həm də xaricdə işləyən Azərbaycan vətəndaşlarının hüquqlarının müdafiəsi məsələlərində görünür. Əmək müqavilələrinin rəsmiləşdirilməsi, işgötürənlərin məsuliyyəti, hüquqi yardım, sənədlərin düzgün tərtibi və miqrasiya qaydaları haqqında etibarlı məlumatların ol-

çatanlığı insanların istismar risklərindən qoruya bilər. Eyni zamanda, xaricdə təhsil alan gənclərin diplomlarının tanınması, peşə bacarıqlarının ölkə iqtisadiyyatına qaytarılması və beynəlxalq təcrübənin yerli inkişafda istifadəsi insan kapitalı siyasətinin mühüm hissəsidir.

Azərbaycan üçün regional əməkdaşlığın da xüsusi əhəmiyyəti var. Nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafı, ticarət əlaqələrinin genişlənməsi və əmək bazarlarının dəyişməsi insanların hərəkətiliyinə təsir göstərə bilər. Buna görə miqrasiya siyasəti sərhəd idarəçiliyi ilə məhdudlaşmamalı, əmək, təhsil, sosial müdafiə, təhlükəsizlik və konsulluq xidmətləri arasında koordinasiyanı əhatə etməlidir. Regional əməkdaşlıq çərçivəsində insan alverinə qarşı mübarizə, məlumat mübadiləsi və miqrantların hüquqlarının qorunması da mühüm istiqamətlərdir.

Gələcəyin miqrasiyası: texnologiya, demoqrafiya və insan ləyaqəti

Rəqəmsal texnologiyaların miqrasiya idarəçiliyini dəyişdirir. Elektron viza sistemləri, rəqəmsal sənədlər, biometrik identifikasiya və məlumat bazaları prosedurları sürətləndirə, saxtakarlıq riskini azaldə və sərhəd nəzarətini təkmilləşdirə bilər. Lakin bu texnologiyalar yeni hüquqi və etik suallara da yaradır. Şəxsi məlumatların qorunması, avtomatlaşdırılmış qərarların izah edilə bilməsi, səhv identifikasiya və ayrı-seçkilik riskləri diqqətlə idarə olunmalıdır. Əgər alqoritm səhv məlumat əsasında insanın viza və ya sığınacaq müraciətinə mənfi təsir göstərsə, həmin qərarın insan tərəfindən yenidən nəzərdən keçirilməsi və effektiv şikayət mexanizmi vacibdir. Digər tərəfdən, iqlim dəyişikliyi, münəqışələr, iqtisadi bərabərsizlik və demoqrafik fərqlər miqrasiyanın gələcək istiqamətlərinə təsir göstərəcəkdir. Bu səbəbdən dövlətlərin yalnız böhran baş verəndən sonra reaksiya göstərməsi kifayət deyil. Əmək bazarının gələcək ehtiyaclarını proqnozlaşdırmaq, təhsil və peşə hazırlığı planlaşdırmaq, təhlükəsiz miqrasiya kanalları yaratmaq və mənşə ölkələrində insanların öz seçimləriylə yaşaya biləcəyi iqtisadi şəraiti gücləndirmək daha davamlı yanaşmadır.

Beynəlxalq Miqrantların Günü bizə bir mühüm həqiqəti xatırladır: miqrasiya özlüyündə ne xeyir, ne də təhlükədir. Onun nəticələri dövlətlərin necə siyasət qurmasından, beynəlxalq əməkdaşlığın ne dərəcədə işləməsindən və insan hüquqlarına necə yanaşılmasından asılıdır. Sərhədləri idarə etmək dövlətin qanuni vəzifəsidir, insan ləyaqətini qorumaq isə həmin vəzifənin ayrılmaz hissəsi olmalıdır. Dünyanın qarşısında duran əsas seçim miqrasiyanı tamam dayandırmaqla onu nəzarətsiz buraxmaq arasında deyil; əsl seçim təhlükəli və qeyri-rəsmi yolları artıran idarəetmə ilə qanuni, təhlükəsiz və məsuliyyəti hərəkətiliyi təmin edən siyasət arasındadır. Dövlətlər bu tarazlığı qura biləndə miqrasiya həm insanların imkanlarını genişləndirə, həm də mənşə və təyinat ölkələrinin inkişafına töhfə verə bilər. Əks halda hüquqi boşluqlar, əmək istismarı və qarşıqlı etimadsızlıq daha da dərinləşəcəkdir.

18 dekabrın əsas mesajı məhz budur: miqrasiya haqqında müzakirələr yalnız sərhədlərdən, statistik göstəricilərdən və siyasi mübahisələrdən ibarət olmamalıdır. Bu müzakirələrin mərkəzində insan dayanmalıdır - hüquqları, təhlükəsizliyi, ailəsi, əməyi və gələcəyə dair ümidləriylə birlikdə. Beynəlxalq əməkdaşlığın uğuru da insanların sərhədləri keçərək hüquqlarını itirməməsi və dövlətlərin təhlükəsizliyi qoruyarkən insan ləyaqətindən geri çəkilməməsi ilə ölçüləcəkdir.

Karamat Qanbarov, Beynəlxalq hüquq üzrə ekspert

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir

1 illik abunə - 158,40 AZN
6 aylıq abunə - 79,20 AZN

Yeganə Bayramova